

گزارش وضعیت ادبیات کودک در سال ۱۴۰۰

- همزمان با تهیه‌ی این گزارش، شورای کتاب کودک شصتمین سال تأسیس خود را پشت سر گذاشت، شصت سال کار داوطلبانه و مشارکتی با هدف شکوفایی ادبیات اصیل ایرانی برای کودک و نوجوان و کوشش در راه اعتلای کیفی آن.
- در حال حاضر، اوضاع اجتماعی و اقتصادی، زندگی را برای خانواده‌ها و به ویژه کودکان و نوجوان دشوارتر کرده است. در چنین وضعیتی و با همه‌ی دشواری‌های موجود، اعضای گروه‌های بررسی مثل سال‌های گذشته آثار را بررسی کردند و با تلاش بسیار مشغول تهیه‌ی فهرستی از آثار منتخب سال ۱۴۰۱ هستند. شاید سخن گفتن از کتاب و انتخاب کتاب‌های برگزیده، از نظر برخی مخاطبان شورای کتاب کودک در این دوران اولویت نباشد اما ما باور داریم که ادبیات، از جمله ادبیات کودک و نوجوان، می‌تواند به ما و کودکانمان توان ببخشد که در برابر سختی‌ها تاب بیاوریم و ناامید نشویم. ادبیات کودک و نوجوان بذر امید در دل کودکان و نوجوانان می‌کارد و رویاهای شگفت‌انگیز برای آنان به تصویر می‌کشد، رویاهایی که به آن‌ها یادآوری می‌کند هرگز نباید دست از زیستن و ساختن و ساختن بر دارند.
- وضعیت نشر کتاب کودک تحت تأثیر مشکلات اقتصادی و بحران اجتماعی موجود در سطح جامعه قرار دارد و کتاب همچون دیگر کالاها به شدت گران شده و جای خود را در سبد هزینه‌ی خانواده‌ها از دست داده است. در این موقعیت دشوار باید بکوشیم امکان دسترسی همه‌ی کودکان و نوجوانان به کتاب فراهم شود.
- گروه‌های بررسی آثار شورای کتاب کودک پس از دهه‌ها بررسی مستمر کتاب کودک و نوجوان و سنجش فراز و فرودهای وضعیت ادبیات کودک در هر سال، در چند سال اخیر با وضعیتی کاملاً تازه روبه‌رو شده‌اند که نیاز به تحلیل و ارزیابی جدی مخاطبان آثار دارد: مخاطبان آثار چه ویژگی‌هایی دارند؟ مفهوم کودکی در این دوران دستخوش تغییرات زیاد شده است، کودک دیجیتال کیست و چه می‌خواهد؟ شورای کتاب کودک بر اساس چنین پرسش‌هایی تغییراتی در گروه‌های سنی خود ایجاد کرده است. بر اساس پژوهش‌های انجام شده و نیز احترام به حق انتخاب کودکان، در رده‌بندی گروه‌های سنی شورا تغییراتی اعمال شده که از این قرارند:

۰+ (نوزادان به بالا)

۳+ (خردسالان به بالا)

۶+ (شش سال به بالا)

۹+ (نه سال به بالا)

۱۲+ (دوازده سال به بالا)

۱۵+ (پانزده سال به بالا)

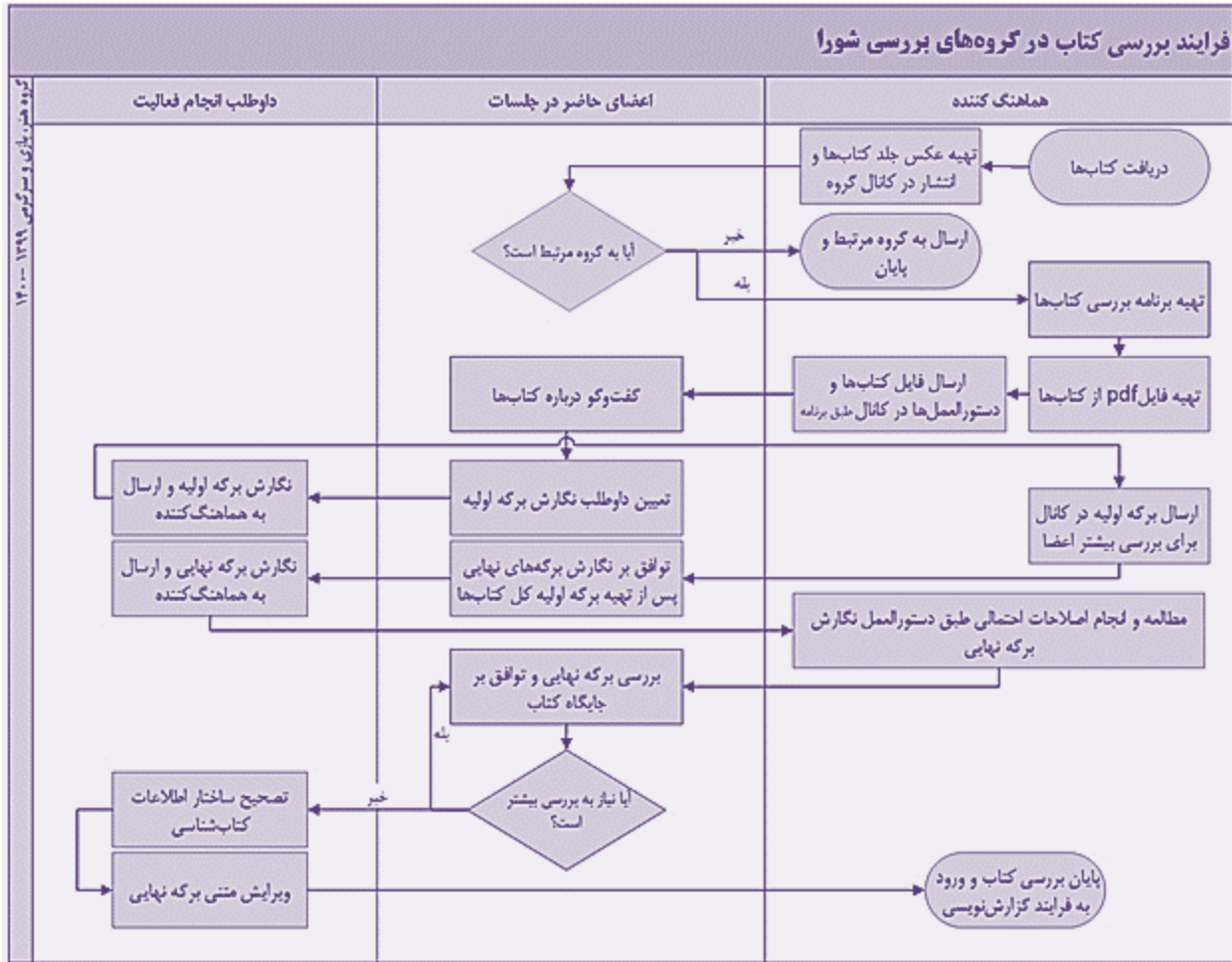

در چند سال اخیر نیز بر اساس نیاز گروه‌های بررسی، چند کارگاه‌های آموزشی با برنامه‌ریزی کمیته‌ی آموزش شورا در همکاری با کمیته‌ی بررسی، پژوهش و نقد برگزار و مطالعات گروهی در هر گروه بررسی به شکل مستقل انجام شده که همچنان به سبب ماهیت پویای مفهوم کودکی و به تبع آن ادبیات کودک، این برنامه‌ها ادامه دارد.

از رخدادهای دیگر در شورا، برنامه‌ریزی در گروه داستان - تألیف برای مطالعه و تهیه‌ی مستندات درباره‌ی نویسندگان ایرانی است تا برای معرفی نویسنده به عنوان نامزد جوایز بین‌المللی به کمیته‌ی جوایز آمادگی بیشتری وجود داشته باشد.

در سال ۱۴۰۰ به دلیل شیوع کووید ۱۹، جلسات بررسی بیشتر به صورت آنلاین برگزار شدند. در این سال ۱۴۷۰ اثر در حوزه‌های گوناگون و تصویر ۲۷۵ کتاب بررسی شد. این گزارش حاصل کار ۱۸ گروه بررسی کتاب، نشریات و آثار الکترونیک، دست نوشته‌های کودکان و نوجوانان و بزرگسالان و گروه‌های کاری: پژوهش، گروه ترویج خواندن، بامداد کتابخانه‌ها، خواندن با کودک بیمار و خدمات کتابخانه‌ای برای کودک نابینا و کم‌بینا، متشکل از ۲۶۴ کتابدار، نویسنده، تصویرگر، ویراستار، مترجم، پژوهشگر و منتقد است. این گروه‌ها با توجه به حجم آثاری که در گروه بررسی می‌شوند، جلسات خود را تنظیم می‌کنند و به بحث و گفت‌وگو درباره‌ی کتاب‌ها می‌پردازند.

در بررسی آثار در هر گروه، عضوی که به هر شکل در انتشار کتاب یا کتاب‌هایی شرکت داشته باشد، نمی‌تواند درباره‌ی آن کتاب یا کتاب‌ها اظهار نظر کند و رأی بدهد. فرایند بررسی آثار در گروه‌های بررسی از این قرار است:

امسال همچون سال گذشته، نشر کتاب کودک و نوجوان تحت تأثیر مشکلات اقتصادی و بحران موجود در سطح کشور و نیز نبود قوانین حمایت‌کننده از حقوق اجتماعی نویسندگان، تصویرگران، مترجمان و ویراستاران و دیگر پدیدآورندگان عرصه‌ی ادبیات کودک و نوجوان، وضعیت سختی را تجربه کرد.

نگاهی به آمارهای انتشار کتاب‌های کودک و نوجوان در سال ۱۴۰۰ نشان می‌دهد که میانگین شمارگان کتاب در این حوزه کمتر از ۲ هزار نسخه بوده است. برخی از ناشران مجبور شدند با وجود بحران اقتصادی جدی و افزایش بی‌رویه‌ی قیمت کاغذ، بیشتر کارهای خود را با شمارگان محدود (حتی ۱۰ کتاب) و بر اساس نیاز بازار به چاپ برسانند.

هزینه‌های انتشار در پی گرانی‌هایی که از سال ۱۳۹۵ آغاز شد سال به سال بیشتر شده است. میانگین قیمت کتاب در سال ۱۴۰۰ نسبت به میانگین قیمت کتاب در سال گذشته ۵۷ هزار و ۷۰۰ تومان بوده است که در مقایسه با سال ماقبل آن ۵۴ درصد رشد را نشان می‌دهد. بدیهی است این افزایش قیمت موجب می‌شود جای اندک کتاب در سبد کالای خانواده‌ها کمتر از پیش هم بشود.

فراوانی آثار بررسی شده در سال ۱۴۰۰ برحسب جایگاه

حوزه	برگزیده	شایان تقدیر	۵ستاره	۴ستاره	۳ستاره	خارج فهرست	جمع
------	---------	----------------	--------	--------	--------	---------------	-----

۸۷	۳۹	۳۰	۱۶	۱	-	۱	خردسال
۵۴	۱۷	۱۰	۲۳	۳	۱	-	ادبیات کهن
۲۳۴	۶۶	۸۲	۸۳	۲	-	۱	داستان تالیف
۳۸۶	۱۹	۶۰	۲۹۰	11	۴	۲	داستان ترجمه
۸۶	۷	۳۸	۳۳	6	۱	۱	شعر
۱۹	۹	۹	۱	-	-	-	ادبیات نمایشی
۳۷	۱۶	۱۹	۱	-	۱	-	هنر بازی سرگرمی
۶۳	۴۴	۱۰	۸	۱	-	-	دین
۳۱۶	۴۴	۱۱۶	۱۱۶	۳۸	۲	-	دانش اجتماعی
۳۱	۰	۳	۱۸	۱۰	-	-	زندگینامه
۶۳	۱۴	۱۱	۳۶	۲	-	-	علوم
۱۹	۲	۶	۱۱	-	-	-	مرجع
۷۵	۳۵	۳۹	۱	-	-	-	آثار الکترونیک
۱۴۷۰	۳۱۲	۴۳۳	۶۳۷	۷۴	۹	۵	جمع
۲۷۵	۱۳۴	۱۰۳	۳۰	۳	۲	۳	تصویر
<p>رمان بزرگسال برای نوجوانان: توصیه‌ی ۲۵ رمان بزرگسال به نوجوان دست‌نوشته‌های کودکان و نوجوانان: بررسی ۱۵ دست‌نوشته و ۵ کتاب دست‌نوشته‌های بزرگسالان برای کودکان و نوجوانان: بررسی ۱۱۲ اثر نشریات: بررسی ۳ نشریه</p>							

با توجه به جدول فراوانی آثار بررسی شده در سال ۱۴۰۰ برحسب جایگاه می‌توان گفت تعداد کتاب‌های دارای امتیاز ۴ستاره (۵۱۲ اثر) بیشتر از کتاب‌های ۳ستاره (۳۱۷ اثر) و خارج از فهرست (۱۳۴ اثر) است که نسبت به سال ۱۳۹۹ نشان از رشد کیفی آثار دارد. اما همچنان نقص جدی در آثار بررسی شده در این سال و سال‌های گذشته نبود نگاه پویا به کودک است که منجر به خلق آثار کپی و نازل بدون داشتن ویژگی خاص در ادبیات کودک می‌شود. این معضل در همه‌ی انواع ادبی از جمله داستان‌های تالیفی و ترجمه با الگوی ثابت و مضمون تکراری و شخصیت‌های متفاوت، تکرار بازنویسی آثار مکتوب کهن مثل شاهنامه، مثنوی، گلستان و...، شعرهای دارای مضمون‌های تکراری و بدون خلاقیت در کیفیت و نوع ارائه، برتری شمار کتاب‌های ترجمه در دانش اجتماعی با موضوع‌های مهارت‌های زندگی و محیط زیست دیده می‌شود. اشکال جدی برای راه نیافتن آثار به فهرست شورای کتاب کودک ضعف در زبان است. هر ساله در میان آثار ترجمه‌ی اختصاص یافته به خردسال، کتاب‌هایی دیده می‌شوند که در مقایسه با اصل اثر تغییرات قابل توجهی دارند، ساختار اکثر این آثار آسیب دیده، درونمایه، گونه‌ی ادبی و زبان آن‌ها مخدوش شده است و به فهرست شورا راه نیافته‌اند یا در فهرست ۳ستاره جای گرفته‌اند.

فراوانی تعداد کتاب‌های ترجمه در حوزه‌ی علوم، دانش اجتماعی و زندگینامه و عدم توجه به تألیف با توجه به نیازهای جامعه در این حوزه‌ها همچنان یکی از موارد چالش برانگیز فهرست امسال است. اگرچه نسبت به سال‌های گذشته روزه‌های امید در ویراستاری آثار دیده می‌شود، در مجموعه آثار بررسی شده، عدم توجه جدی ناشران به ویرایش آثار دیده می‌شود.

در این سال تعداد آثار دارای کپی رایت نسبت به سال گذشته افزایش داشته است. البته رعایت حق معنوی پدیدآورنده یک وظیفه است. شورا در معرفی آثار برتری که کپی رایت ندارند به مراکز بین‌المللی، با مشکل روبه‌رو می‌شود.

در توزیع انواع کتاب برای گروه‌های سنی مختلف توازن وجود ندارد. همچنان سهم کودکان ۰ تا ۲ سال و نوجوانان دوره‌ی اول دبیرستان در فهرست شورا اندک است.

پدیده‌ها در مجموعه آثار بررسی شده در سال ۱۴۰۰:

- درصد بالاتر آثار ۴ ستاره‌ی امسال نسبت به سال ۱۳۹۹؛
- رشد کیفی کتاب‌های تصویری بدون متن؛
- روند افزایشی تولید کتاب‌های گروه سنی (۵-۶) سال
- افزایش کمی و کیفی گونه‌ی ادبی دین نسبت به دو سال گذشته.

چند پیشنهاد به ناشران:

- رعایت حق مؤلف (کپی رایت) براساس کنوانسیون برن؛
- ذکر اطلاعات کتاب‌هایی که با گذشت زمان زیادی از انتشار آن‌ها مجدداً و با قید چاپ اول منتشر می‌شوند در صفحه‌ی حقوقی کتاب؛
- رعایت امانت در کتاب‌شناسی کامل آثار از جمله ذکر نام تصویرگر و ویراستار؛
- بهادادن به ویرایش و ضرورت حضور سر ویراستار در انتشار مجموعه‌ها و آثار مرجع؛
- ایجاد زمینه‌ی مناسب جهت همکاری و تعامل بین نویسنده و تصویرگر اثر؛
- بها دادن به حضور مدیر هنری در کتاب‌های تصویری، به ویژه در مجموعه‌ها چرا که ادبیات باید علاوه بر محتوا، در فرم هم به‌روز شود و با رعایت تمام مؤلفه‌ها و استانداردهای زیبایی‌شناختی، به لحاظ فونت، گرافیک و صفحه‌آرایی، بتواند پاسخگوی نیازهای کودکان و نوجوانان امروز باشد.

چند پیشنهاد به پدیدآورندگان:

- لازم است پدیدآورندگان ادبیات کودک و نوجوان در عین هماهنگی با اندیشه‌ی کودک و نوجوان امروزی، آینده‌نگر و پاسخگوی کودک و نوجوان دهه‌های بعدی باشند تا آثار تولید شده ماندگار شوند؛
- دغدغه‌ها و مسائل مربوط به زیست انسان در سراسر جهان، همچون جنگ و تنش‌های سیاسی، مهاجرت، آوارگان و پناهندگان، مشکلات مربوط به حقوق بشر، حقوق زنان و کودکان، مسائل و مشکلات زیست

محیطی که حیات انسان و آینده‌ی بشریت و همه‌ی موجودات زمین را تهدید می‌کنند، سوءاستفاده از قدرت، فساد سیاسی، نابرابری‌های طبقاتی و اجتماعی، تبعیض نژادی و قومی و عقیدتی، بحران‌های اقتصادی و فقر، گرسنگی و عدم دسترسی به آب سالم، بهداشت و درمان و صدها مسئله‌ی دیگر، از جمله مشکلات عصر حاضر هستند. شورای کتاب کودک توجه پدیدآورندگان کتاب کودک و نوجوان را به این موضوعات جلب می‌کند. تأکید این آثار برخلاف آثاری که زیرساخت روان‌شناختی و فردی دارند، بردغده‌های انسان در سراسر جهان است که حیطة و دامنه‌ی آن‌ها به افراد و زندگی شخصیشان یا به مکان و جغرافیایی خاص محدود نمی‌شود؛

- پیشنهاد می‌شود پدیدآورندگان آثار تألیفی و نشریات کودک و نوجوان به کودکان با نیازهای ویژه، کودکان اقوام گوناگون ایرانی و کودکان کارتوجه بیشتری نشان دهند؛
- شور ای کتاب کودک توجه مترجمان را به انتخاب ادبیات اقلیمی جلب می‌کند. جهان امروز بیش از هر زمان دیگر برای برقراری صلح پایدار به درک فرهنگ‌های گوناگون نیاز دارد. کودکان و نوجوانان ایرانی در ادبیات اقلیمی می‌توانند با این تنوع فرهنگی آشنا و همدل شوند؛
- اجتناب از اعمال سانسور پیش از مجوز تا حد امکان؛
- تهیه‌ی کتاب برای خردسالان ۰ تا ۲ ساله و نوجوانان دوره‌ی اول دبیرستان.

تصویر

گروه بررسی تصویر سال کاری ۱۴۰۰ را با ۲۰ عضو آغاز و با ۱۷ نفر به پایان رساند. گروه روزهای سه‌شنبه در فاصله‌ی آبان ۱۴۰۰ تا شهریور ۱۴۰۱، در ۳۱ جلسه‌ی مجازی و ۲ جلسه‌ی حضوری به بررسی ۲۷۵ کتاب پرداخت. در میان کتاب‌های بررسی شده در گروه تصویر، آثار خارج از فهرست همچنان بیشترین تعداد را به خود اختصاص دادند. گونه‌ی ادبی فانتزی با بالاترین تعداد در جایگاه ۳ ستاره به بالا، همچون سال گذشته موفق‌تر از دیگر گونه‌های ادبی بود. کتاب‌های پنج ستاره با کاهش تقریبی ۲ درصدی نسبت به سال گذشته، حدود ۳ درصد از کل کتاب‌های بررسی شده را در بر گرفتند.

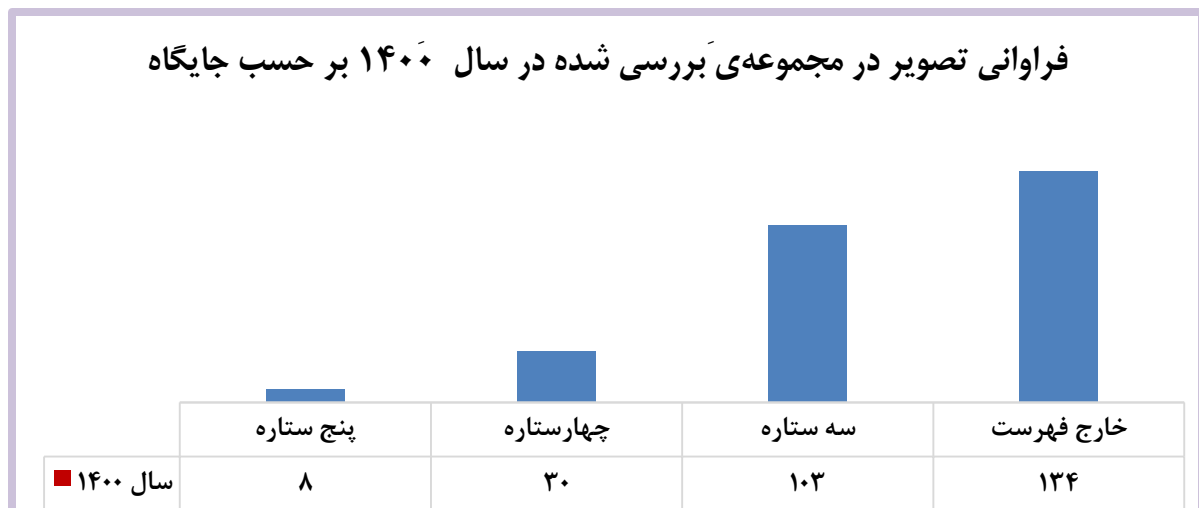
به لحاظ کمی، فراوانی آثار بررسی شده در گروه به ترتیب: گونه‌های فانتزی، دانش اجتماعی، دین، شعر، ادبیات کهن، داستان واقع‌گرا و ادبیات نمایشی بود.

پرکارترین تصویرگران:

غزاله بیگدلو با تصویرگری ۸ درصد (۲۲ عنوان کتاب) از کل کتاب‌های بررسی شده در گروه تصویر در زمره ی پرکارترین‌های امسال قرار گرفت. فراهاد جمشیدی، فاطمه خسروی و مهناز سلیمان نژاد، هر یک با تصویرگری حدود ۴ درصد (۱۲ عنوان کتاب) از کل کتاب‌های بررسی شده در جایگاه بعدی قرار گرفتند.

پرکارترین ناشران:

پرکارترین ناشران به لحاظ کمی انتشارات پی‌نما با ۳۵ عنوان کتاب، به لحاظ کیفی انتشارات فاطمی - کتاب طوطی، شرکت انتشارات فنی ایران - کتاب نردبان و نشر هوپا با ۱۰۰ درصد از کتاب‌های چاپ شده ی خود، بالاترین آمار در

فهرست شورای کتاب کودک را داشته‌اند.

فراوانی آثار بر حسب گروه سنی:

بیشترین فراوانی متعلق به گروه سنی (۷-۹ سال) با ۲۹ درصد از کل کتاب‌های بررسی شده بود. کمترین تعداد به گروه‌های سنی (۱۳-۱۵) سال و (۱۳-۱۵، ۱۶ سال به بالا) با حدود ۵/۱ درصد از کل کتاب‌های بررسی شده در گروه تصویر، تعلق داشت. تولید کتاب‌های گروه سنی (۵-۶) سال در سه سال گذشته روند افزایشی داشته است. بر خلاف دو سال گذشته که برای گروه سنی (۱۳-۱۵ و ۱۶ سال به بالا) کتابی در گروه بررسی نشده بود، امسال حدود ۱/۵ درصد از کل کتاب‌های بررسی شده متعلق به این گروه‌های سنی بود.

پدیده‌ها:

• تداوم روند رو به رشد تولید کتاب‌های گروه سنی ۵-۶ سال؛

- توجه ناشران به تأثیر حضور طراح گرافیک و مدیر هنری در ارتقای کیفیت آثار؛
- افزایش کمی و کیفی گونه‌ی ادبی دین نسبت به دو سال گذشته؛
- حضور آثاری فاخر در گونه‌ی ادبی کهن برای مخاطب نوجوان؛
- رشد کیفی کتاب‌های تصویری بدون متن.

پرسش‌های پژوهشی:

- اهمیت حضور نشانه‌های فرهنگی در کتاب‌های تصویری؛
- آسیب شناسی کتاب‌های داستانی- تصویری بدون کلام تألیفی که در فاصله‌ی سال‌های ۱۳۹۶-۱۴۰۰ در گروه تصویر شورای کتاب کودک بررسی شده‌اند.

چند پیشنهاد به پدیدآوردگان:

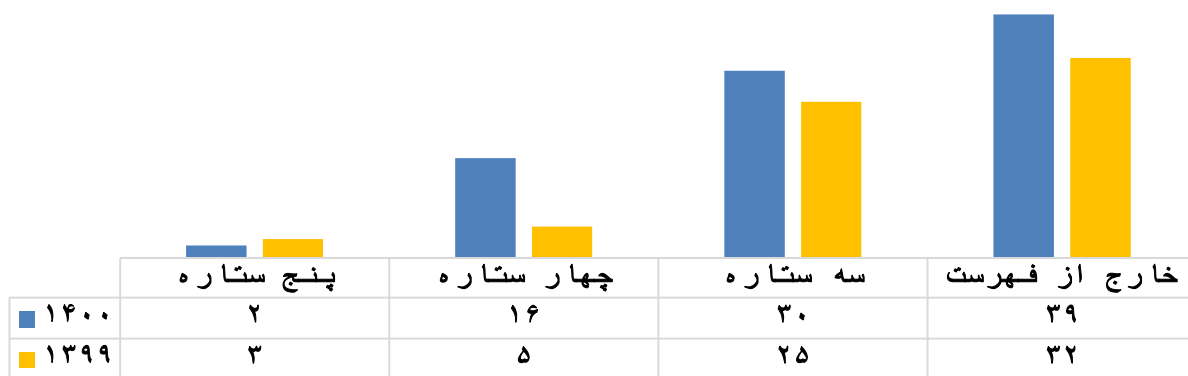
- حمایت از روند رو به رشد تولید کتاب‌های تصویری بدون کلام یا با متن محدود برای تمامی گروه‌های سنی.
- لزوم توجه بیشتر به تولید کتاب‌های با کیفیت مطلوب در گونه‌های ادبی مختلف برای گروه‌های سنی ۵-۶ سال، ۱۳-۱۵ و به ویژه ۱۶ سال به بالا؛
- توجه ویژه بر تداوم رشد کیفیت کتاب‌های تولید شده در قالب مجموعه‌ها در تمامی گونه‌های ادبی و گروه‌های سنی؛
- توجه ویژه به بهره‌گیری مناسب از توان و تخصص مدیران هنری، طراحان گرافیک و صفحه‌آرایان جهت بالا بردن کیفیت بصری کتاب‌ها؛
- توجه به موضوعات متفاوت، نادیده گرفته شده و پر اهمیت همچون محیط‌زیست، معلولیت و کودکان و نوجوانان در بحران برای تمامی گروه‌های سنی در گونه‌های ادبی مختلف؛
- تولید کتاب‌های دارای کیفیت بصری بالا در گونه‌های ادبی که به لحاظ کمیت و کیفیت کمتر مورد توجه قرار گرفته‌اند، همچون هنر، بازی و سرگرمی، نمایشنامه، دین و شعر برای تمامی گروه‌های سنی؛
- توجه بیشتر تصویرگران به کیفیت آثارشان نسبت به کمیت آن‌ها توجه به تولید کمیک استریپ‌ها با در نظر گرفتن پرمخاطب بودن این گونه آثار؛
- توجه بیشتر به معرفی ادبیات معاصر ایران به مخاطب نوجوان.

خردسال

جلسات گروه بررسی ادبیات خردسال با ۱۵ عضو در روزهای یکشنبه یک هفته در میان در فضای مجازی برگزار و طی ۱۸ جلسه‌ی دوساعته ۹۰ عنوان کتاب بررسی شد. جایگاه کتاب‌ها در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال گذشته رشد کیفی اندکی داشته است و کتاب‌های ۴ ستاره دارای درصد بالاتری نسبت به سال گذشته بودند. ۵۵ درصد کتاب‌های بررسی شده به فهرست شورای کتاب کودک راه پیدا کردند. یک عنوان کتاب به‌عنوان پیشنهاد برگزیده به کمیته‌ی جوایز معرفی شده است.

فراوانی آثار خردسال بررسی شده در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ بر حسب جایگاه

با نگاهی به بررسی وضعیت جایگاه کتاب‌های تألیفی خردسال در پنج سال ۹۵-۹۹ روشن شد که این کتاب‌ها از لحاظ کیفی چندان تفاوتی ندارند. در پنج سال گذشته ۷ درصد از کتاب‌های تألیف به فهرست شورا راه یافته است. در کتاب‌های بررسی شده‌ی امسال همچون سال گذشته کتاب‌های ترجمه رشد چشمگیری داشته‌اند. کتاب‌های تألیفی حدود ۲۰ درصد از کتاب‌های بررسی شده را به خود اختصاص داده‌اند که نسبت به سال قبل کمابیش ۵ درصد افزایش داشته است.

در میان کتاب‌های بررسی شده، گونه‌ی ادبی غیرداستان با حدود ۳۱ درصد بیشترین فراوانی را دارد. در میان آثار غیرداستان، کتاب‌های هنر، بازی و سرگرمی و علوم و دانش اجتماعی دیده می‌شوند. پرتکرارترین موضوع، شناخت حیوانات و بچه‌های حیوانات است که ۲۷ درصد آثار را شامل می‌شود. شناخت احساسات، مهارت‌های زندگی، استقلال کودکان، شناخت وسایل نقلیه، خواب و تخیل از دیگر موضوعاتی هستند که در کتاب‌ها به آن‌ها پرداخته شده است. هر ساله در میان آثار ترجمه‌ی اختصاص یافته به گروه خردسال، کتاب‌هایی دیده می‌شوند که به دست ناشران ایرانی دگرگون شده‌اند، به شکلی که اثر چاپ شده در مقایسه با اثر اصلی تغییرات قابل توجهی دارد. ساختار اکثر این آثار، آسیب دیده و کارکرد، درونمایه، گونه‌های ادبی و زبانشان مخدوش شده است. به همین دلیل بسیاری از این آثار که در نسخه‌ی اصلی کیفیت مطلوب دارند، به فهرست کتاب‌های منتخب شورای کتاب کودک راه نمی‌یابند. گروه بررسی ادبیات خردسال چنین آثاری را «بازپرداخت» می‌نامد. امسال در مجموعه آثار خردسال بررسی شده ۲۴ کتاب (۲۸٪) بازپرداخت بودند. سهم قابل توجه فهرست کتاب‌های ۳ ستاره (۳۴ درصد) به این کتاب‌های ترجمه اختصاص یافته است.

اشکالات زبانی دلیلی اصلی راه نیافتن آثار به فهرست شورا بود. هر چند ضعف زبان در آثار بازپرداخت، پررنگ‌تر است، در همه‌ی انواع آثار اعم از ترجمه، تألیف و بازپرداخت این اشکالات زبانی به چشم می‌خورد.

پرکارترین نویسندگان و تصویرگران

در مجموعه‌ی بررسی شده، پرکارترین: نویسنده‌ی ایرانی زهرا موسوی، نویسنده‌ی خارجی امیلی بلینو، مترجم راضیه خسروی، تصویرگر کریستل مک دیان و تصویرگر ایرانی فاطمه زمانه‌رو هستند.

پرکارترین ناشران:

انتشارات قدیانی - کتاب‌های بنفشه، موسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان - کتاب‌های تاک و انتشارات فنی - کتاب‌های نردبان به ترتیب پرکارترین ناشران بوده‌اند. از جنبه‌ی کیفی تمامی کتاب‌های بررسی شده از موسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان - کتاب‌های تاک به فهرست راه پیدا کرده‌اند. اکثریت کتاب‌های بررسی شده از ناشران تهرانی و یک ناشر از شهر قم بودند. در بین کتاب‌های بررسی شده تنها ۳۱ درصد آثار ویراستار داشتند و حدود ۱۱ درصد کتاب‌های ترجمه شده کپی‌رایت دارند.

فراوانی آثار بر حسب گروه سنی:

امسال در مجموعه‌ی مورد بررسی، کتابی به شکل اختصاصی برای گروه سنی ۰ تا دو سال وجود نداشت. این گروه سنی در سال‌های گذشته هم سهم بسیار اندکی داشته است.

پرسش‌های پژوهشی:

- آیا در کتاب‌های خردسال به ویژگی‌های زبانی با توجه به نیازهای مخاطب توجه شده است؟ از آنجا که مسئله‌ی زبان‌آموزی و رشد زبانی در گروه سنی خردسال از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، توجه ویژه به زبان آثار تولید شده برای این رده‌ی سنی بسیار مهم است.
- تعداد قابل توجه آثار منظوم در مجموعه‌ی بررسی شده نشان می‌دهد دست‌اندرکاران تولید کتاب‌های خردسال به اهمیت موزون بودن آثار این گروه سنی توجه ویژه دارند، با این حال آنچه جای تأمل دارد، عدم توجه به دیگر ویژگی‌های زبانی در این دست آثار است. باید در نظر داشت موزون بودن تنها یکی از شاخص‌های تسهیل زبان‌آموزی و جذب مخاطب خردسال است و نباید در این مسیر ویژگی‌های دیگر زبان در ادبیات کودکان نادیده گرفته شوند؟

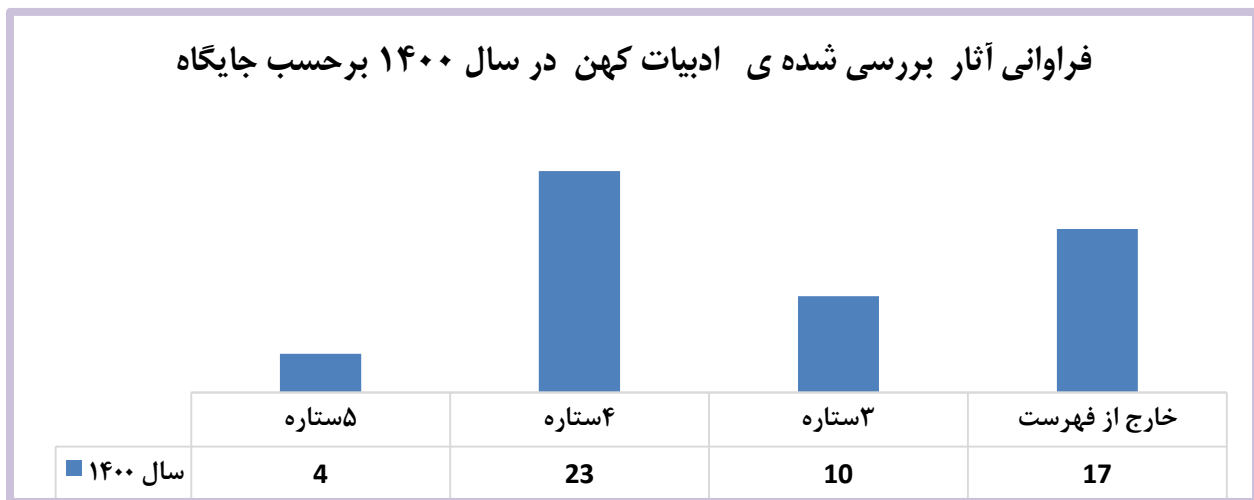
چند پیشنهاد به پدیدآورندگان:

- رعایت امانت در برگردان کتاب‌های خردسال؛
- توجه به کیفیت ادبی شعر و نقش آن در توسعه‌ی خلاقیت کودکان؛

- توجه به کمبود آثاری با قالب شعر، متل و افسانه برای بهره‌گرفتن از بازی‌های زبانی و ریتم در گسترش دایره‌ی واژگان خردسال؛
- توجه به کیفیت ادبی زبان آثار و نقش آن در پرورش رشد زبانی خردسالان؛
- توجه ویژه به تولید آثار تألیفی برای خردسالان؛
- توجه به کمبود تنوع در کتاب‌های خردسال: کتاب‌های تصویری بدون کلام، کتاب‌های تعاملی، کتاب‌های زبانه‌ای، کتاب‌های اسباب‌بازی، کتاب‌های هنر، بازی، سرگرمی؛
- تقویت مخاطب‌شناسی پدیدآورندگان از طریق توجه همه‌جانبه به ویژگی‌ها و ابعاد رشد خردسال.

ادبیات کهن

گروه بررسی متون کهن با ۲۲ عضو طی ۲۹ جلسه در فضای مجازی، ۷۲ عنوان کتاب بررسی کرد که از این تعداد،

مجموعه‌ی ۱۸ جلدی «کلیله و دمنه» به قلم مژگان شیخی از نشر قدیانی به دلیل اینکه سال‌های پیش بررسی شده بود، وارد فهرست نشد. کتاب‌های «وایو» به قلم محمد طلوعی از نشر چشمه و «دریا و ضرب‌المثل‌ها» به قلم غلامرضا حیدری ابهری از نشر جمال نیز برای گروه‌های دیگر بررسی فرستاده شدند. مجموعه‌ی ۱۶ جلدی «قصه‌ی یلدا» مربوط به گروه بزرگسال است و در آمار گروه نیامد اما به دلیل مزایایی که برای نوجوان دارد برای آن جایگاه ۴ ستاره در نظر گرفته شد.

از مجموع ۵۴ جلد کتاب بررسی شده، ۴ عنوان در جایگاه ۵ ستاره قرار گرفتند که برای ۳ عنوان ۵ ستاره پیشنهاد برگزیده و ۱ عنوان ۵ ستاره پیشنهاد شایان تقدیر شد. تعداد کتاب‌های پیشنهاد برگزیده و ۴ ستاره نسبت به سال گذشته بیشتر و تعداد کتاب‌های خارج از فهرست کمتر بوده است.

در میان ۵۴ عنوان کتاب، ۴ مجموعه (۳۳ جلدی) و ۲۱ تک جلدی وجود دارند. امسال با افزایش کتاب‌های تک جلدی (۳ برابر سال پیش) و کاهش کتاب‌های مجموعه‌ای روبه‌رو بودیم. از نظر کیفی کتاب‌های امسال در وضعیت بهتری قرار داشتند. در این دوره استفاده از آثار مکتوب به نسبت آثار شفاهی رشد چشمگیر داشته است. فراوانی منابع کهن مکتوب در آثار بررسی شده از این قرار است: ادبیات عامه ۱۴ اثر، عبید زاکانی ۸ اثر، شاهنامه، هزار و یک شب، اساطیر و کلیله و دمنه هر کدام ۳ اثر، سیاست نامه، بهارستان، مثنوی، اسکندرنامه، بنده‌اش و اوستا هر کدام یک اثر.

روش‌های مورد استفاده‌ی پدیدآوران در مجموعه‌ی بررسی شده به‌ترتیب: گردآوری و تلخیص ۱۶ عنوان، بازآفرینی ۱۴ عنوان، بازنویسی خلاق ۱۳ عنوان، بازنویسی ساده ۷ عنوان و بازآفرینی تلفیقی ۴ عنوان بوده‌اند. در سال ۱۴۰۰، استفاده‌ی نویسندگان از روش بازنویسی کمتر از سال‌های دیگر بود اما استفاده از روش‌های بازآفرینی و بازنویسی خلاق رشد چشمگیری داشت.

پرکارترین نویسندگان:

علی خانجانی ۱۶ اثر ۴ ستاره، فرهاد حسن‌زاده ۴ اثر ۴ ستاره و حسین فرمانی، آتوسا صالحی و مرجان فولادوند هر کدام یک اثر ۵ ستاره داشته‌اند.

فراوانی آثار برحسب گروه سنی:

امسال بیشترین آثار راه یافته به فهرست شورا به ترتیب فراوانی به: گروه سنی ۷-۹ سال (۱ اثر ۵ ستاره، ۵ اثر ۴ ستاره و ۵ اثر ۳ ستاره)، ۵-۶ سال (۵ اثر ۴ ستاره و ۲ اثر ۳ ستاره)، ۱۳-۱۵ سال (۳ اثر ۵ ستاره، ۱ اثر ۴ ستاره و ۱ اثر ۳ ستاره) و ۱۰-۱۲ سال (۱ اثر ۵ ستاره و ۱ اثر ۴ ستاره و ۲ اثر ۳ ستاره) اختصاص یافت.

پرکارترین ناشران:

پرکارترین ناشر از نظر کمیت و کیفیت کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان است با ۱۶ کتاب ۴ ستاره، شرکت انتشارات فنی ایران - کتاب‌های نردبان با ۴ کتاب ۴ ستاره، مدرسه با ۲ کتاب ۵ ستاره، ۲ کتاب ۴ ستاره و ۳ کتاب ۳ ستاره و یک کتاب خارج فهرست.

پدیده‌ها:

- افزایش اصطلاحات و حضور لوازم و نشانه‌های زندگی مدرن (تلفن همراه، فضای مجازی، نمودهای زندگی شهری، کار در اداره و ...) صریح‌تر از گذشته در آثار به چشم می‌خورد و برای انطباق این فضاها با بستر کهن تلاش شده است. برای نمونه، مجموعه‌ی "ماجرای سنگل و منگل و چنگل" از فرهاد حسن‌زاده و انتشارات نردبان.
- امسال شگردهای جدید داستان‌نویسی در حوزه‌ی تولید آثار بر مبنای ادبیات کهن نیز دیده شد، مانند: انتخاب زاویه روایت‌های متنوع و تازه، تنوع در برگزیدن ساختارهای جدید و حضور فعال نویسنده به عنوان راوی در متن.

آسیب‌شناسی حوزه‌ی نشر ادبیات کهن:

سال‌هاست گفته شده و چندباره نیز نیازمند تکرار است که کتاب‌های ضعیف و بی‌کیفیت در زمینه‌ی ادبیات کودک و نوجوان و مشخصاً در حوزه‌ی «ادبیات کهن» بازنویسی و بازآفرینی هستند. مهم‌ترین دلیلی که در این مورد به‌نظر گروه می‌رسد، بی‌توجهی پدیدآورندگان این آثار به معیارها و باید و نبایدهای تولید کتاب در این حوزه و لزوم آموختن در این باره است.

در مجموعه‌ی بررسی شده به موارد زیر توجه شد:

- تغییر گونه‌ی ادبی بعضی از انواع ادبیات عامه مانند: مثل‌ها، قصه مثل‌ها و بازی مثل‌ها، بدون رعایت قاعده و اصول لازم؛
- انتخاب نامناسب؛
- ضعف منطق و نبود خط سیر منطقی در روابط علت و معلولی؛
- شخصیت‌پردازی متناقض و گسست و ضعف در پیرنگ؛
- استفاده از زبان طنز برای خندانیدن مخاطب به هر قیمتی و مغفول گذاشتن حکایت طنزآمیز متن اصلی، مانند مجموعه‌ی ۸ جلدی «قصه‌های تصویری از عبید زاکانی» با بازآفرینی فریبا کلهر از نشر قدیانی.

چندپیشنهاد به ناشران:

با بهره‌گرفتن و نیز همکاری نزدیک با کارشناسان و متخصصان دانش‌آموخته و با تجربه در حوزه‌ی کتاب و ادبیات کودک، می‌توان از ابتدا برای تولید آثار با کیفیت‌تر اقدام کرد.

داستان – تألیف

گروه داستان – تألیف با حضور ۳۵ عضو، از مهر ۱۴۰۰ تا مرداد ۱۴۰۱ روزهای شنبه‌ی هر هفته از ساعت ۱۶-۱۸:۳۰، ۴۱ جلسه در فضای مجازی و یک جلسه‌ی حضوری با رعایت پروتکل‌های بهداشتی در محل کتابخانه‌ی تحقیقاتی شورا برگزار کرد. امسال ۲۳۴ کتاب شامل ۱۵۴ عنوان فانتزی و ۸۰ عنوان واقع‌گرا بررسی شدند. بیشترین کتاب‌های بررسی شده، ۳ و ۴ ستاره گرفتند. در مجموعه‌ی بررسی شده ۱۸ کتاب با مجموعه داستان‌های کوتاه وجود داشت. یک کتاب پیشنهاد برگزیده و ۲ کتاب پیشنهاد شایان تقدیر گرفتند.

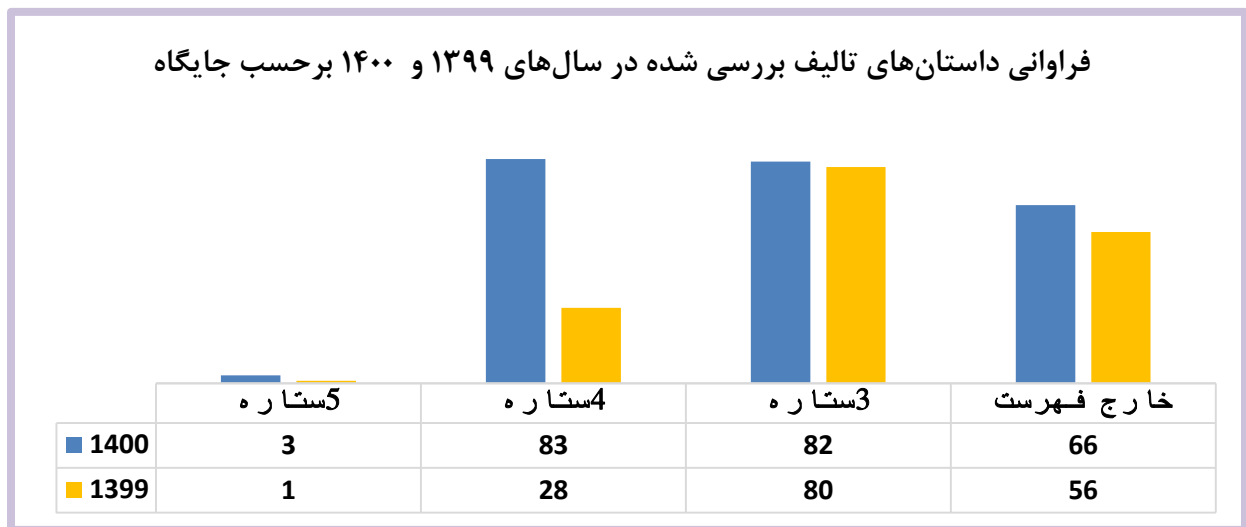
ادبیات تألیفی در موضوع‌هایی مثل فقر و جنگ و حتی مسائل روزمره، به صورت مداوم دهه‌های شصت و هفتاد و حتی زمان پیش از انقلاب ۵۷ را تکرار می‌کند و بدیهی است که نمی‌تواند برای مخاطب جست و جوگر امروز جذابیتی داشته باشد. برای اینکه ادبیات تألیفی برای مخاطب دارای تازگی، نوآوری و خلاقیت باشد، لازم است پدیدآورندگان مخاطب امروز را درک و باور کنند.

در حال حاضر، گاه هرکس با هر توانی چیزی به عنوان داستان می‌نویسد و ناشری هم در تهران یا شهرستان‌ها آن را با کمترین میزان کیفیت تصویری تولید و منتشر می‌کند. گرچه آثار خوب هم تولید می‌شوند که در بلبشوی موجود و لابه لای آثار بازاری و زرد به چشم نمی‌آیند و گاه توجهی هم به آن‌ها نمی‌شود. این وضعیت به ادبیات کودک و نوجوان آسیب می‌زند. امیدواریم دست اندرکاران با برنامه‌ریزی‌های مناسب، قدم‌هایی در راستای حل این مشکلات بردارند.

در میان آثار بررسی شده ۲۶ مجموعه دیده شدند که ۵ مجموعه ۲ یا ۳ جلدی و ۲۱ مجموعه ۵، ۶ یا ۸ جلدی بودند.

از این میان ۳ کتاب تصویرگر خارجی داشتند: ۲ کتاب «بهترین بودن» با تصویرگری جیمی هولدر و «همه‌ی بستنی‌های دنیا» با تصویرگری ریچارد واتسون اثر مسعودملک‌یاری و کتاب «لاک‌پشت‌های سبز دریایی» از روناک ربیعی با تصویرگری اریک اولاف یالماز نیلسون. این ارتباط فرهنگی می‌تواند به ترجمه‌ی آثار و انتشار آن در دیگر کشورها بیانجامد.

پرکارترین نویسندگان:

آثار بررسی شده را ۱۱۱ نویسنده نگاشته‌اند. پرکارترین نویسندگان از نظر کیفیت و کمیت، لاله جعفری با ۲۰ اثر و حمید اباذری با ۸ اثر بودند. محمدهادی محمدی، محمد طلوعی و آتوسا صالحی هر کدام با ۲ اثر و سیامک گلشیری و احمد اکبرپور با یک اثر هم در میان نویسندگان امسال به فهرست شورای کتاب کودک راه یافتند.

پرکارترین تصویرگران:

پرکارترین تصویرگران از نظر کمی مهناز سلیمان‌نژاد با تصویرگری ۱۲ عنوان کتاب، غزاله بیگدلو با ۱۱ اثر، افسانه صانعی با ۹ اثر، مجید صابری‌نژاد با ۸ اثر، علی مفاخری و سمانه رهبرنیا هر یک با ۷ اثر و سحر حق‌گو با ۵ اثر بوده‌اند.

پرکارترین ناشران:

آثار بررسی شده‌ی سال ۱۴۰۰ را ۳۳ ناشر به بازار عرضه کرده‌اند که در میان آنان، انتشارات نشانه‌آموز- قندونبات با ۳۶ اثر، مدرسه با ۲۹ اثر، محراب قلم با ۲۴ اثر و سوره مهر - مهرک با ۲۳ اثر، پرکارترین ناشران بوده‌اند.

امسال در مجموعه آثار بررسی شده ی ناشران شهرستانی، انتشارات جمال از قم ۶ اثر، شیرین نگار از اردبیل ۱ اثر، نویدشیراز ۳ اثر و شرکت به نشر مشهد ۱ اثر داشته‌اند.

پرکارترین ویراستاران:

از ۲۳۴ کتاب بررسی شده، تنها ۱۳۸ کتاب ویراستار داشتند که نشان می‌دهد ناشران توجه ویژه‌ای به حضور ویراستار در آثار داستانتالیف ندارند. پرکارترین ویراستار پریسا موسوی با ۳۶ اثر، شامل ۴ مجموعه‌ی ۶ جلدی در جایگاه ۴ ستاره است.

فراوانی آثار برحسب گروه سنی:

۳۰ عنوان به گروه سنی ۵-۶ سال، ۴۶ عنوان به گروه سنی ۷-۹ سال، ۲۱ عنوان به گروه سنی ۱۰-۱۲ سال و ۱۴ عنوان به گروه سنی ۱۳-۱۵ سال اختصاص داشته‌اند.

پدیده‌ها:

۱۸ کتاب شامل ۳ تا ۴۰ داستان کوتاه؛
۶ اثر که نویسنده و تصویرگر هر یک از آن‌ها یک نفر بودند. از این ۶ اثر، ۵ اثر به فهرست شورا راه یافتند و تجربه‌های خوبی بودند.

چندپیشنهاد به پدیدآورندگان:

- توجه به علائق و سلیقه‌ها و نیازهای عاطفی و بومی کودکان و نوجوانان در گروه‌های سنی متفاوت؛
- ایجاد زمینه‌های همکاری و تعامل بین نویسنده و تصویرگر؛
- بها دادن به ویرایش و نیز حضور ویراستار ارشد برای مجموعه‌ها؛
- ذکر اطلاعات قبلی کتاب‌هایی که پس از چند سال به‌عنوان چاپ اول منتشر می‌شوند.

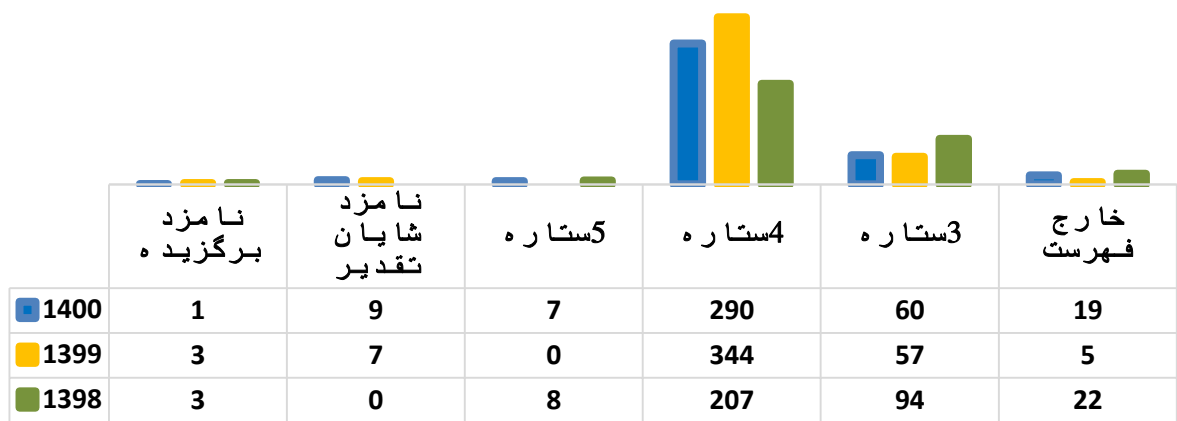
داستان ترجمه

جلسات گروه داستان ترجمه با ۵۲ عضو در ۲۹ شهریور ۱۴۰۰ آغاز شد. این جلسات دوشنبه ی هر هفته به صورت مجازی برگزار شدند. طی ۳۹ جلسه‌ی ۳ ساعته ۳۸۶ عنوان کتاب بررسی شدند. بیشترین تعداد کتاب مربوط به گروه سنی ۱۰-۱۲ سال و بالاتر و پس از آن مربوط به گروه سنی ۱۳-۱۵ سال و بالاتر بود.

۳۸۶ عنوان شامل ۶۴ کتاب در گونه‌ی ادبیات کهن و کلاسیک، ۱۰۹ کتاب در گونه‌ی واقعگرا و ۲۱۳ کتاب در گونه‌ی فانتزی بررسی شدند. بیشترین درصد (۱۴درصد) کتاب‌های خارج فهرست مربوط به گونه‌ی ادبی کهن-کلاسیک است. گروه داستان ترجمه توجه پدیدآورندگان این حوزه را به دقت در انتخاب آثار بهتر جلب می‌کند.

از میان ۳۸۶ عنوان کتاب داستان-ترجمه، ۱۰۹ اثر واقعگرا شامل خاطره‌نویسی، سرگذشتنامه، معمایی پلیسی، رئالیسم جادویی (فقط در یک اثر)، داستان تاریخی و داستان مستند تاریخی بوده‌اند. ۶۰٪ شخصیت‌های اصلی داستان‌های واقعگرا، شخصیت زن کودک و نوجوان هستند. در صورتی که این میزان در ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ به ترتیب ۳۴٪ و ۵۰٪ بوده است. نکته‌ی جالب اینکه در این آثار تأکید خاصی بر ویژگی‌های جنسیتی زنانه و مردانه وجود ندارد، شخصیت‌ها

فراوانی آثار داستان ترجمه بررسی شده در سال‌های ۱۳۹۸، ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ برحسب جایگاه

فراجنسیتی هستند و فضیلت‌هایی که در گذشته بیشتر به پسران نسبت داده می‌شدند، به دختران به عنوان بازیگران نقش اصلی داستان نسبت داده شده‌اند.

شگردهای قابل توجه در آثار واقعگرا بازگشت به گذشته، حضور ۲ راوی، داستان در داستان، فراداستان، خاطره نویسی و بیشتر بینامتنیت بوده‌اند.

از میان ۳۸۶ عنوان کتاب داستان-ترجمه، ۲۱۳ عنوان در ژانر فانتزی قرار گرفته‌اند. آثار فانتزی در این سال نسبت به سال پیشین به لحاظ کمی تاحدی کاهش داشته اما همچنان نسبت به کل آثار ترجمه شده از کمیّت بالایی برخوردار است. بیشترین آثار فانتزی در جایگاه ۴ ستاره قرار گرفتند. در آثار فانتزی برخی از دغدغه‌های مربوط به زیست انسان در سراسر جهان بازتاب داشته‌اند. امسال در گونه‌ی فانتزی شخصیت‌ها گوناگون و پویا بودند. اغلب شخصیت‌های این آثار، به ویژه شخصیت‌های اصلی، بر بحران‌ها و مشکلات پیش‌روی خود فائق آمده و در نهایت در حین گذر از مشکل و حل مسائل خود، رشد یافته، توانمندتر شده و تغییرات مثبت پیدا کرده‌اند. این نکته در مورد شخصیت‌پردازی شخصیت‌های دختر در آثار بررسی شده برجسته‌تر و پُررنگ تر است.

از میان ۳۸۶ عنوان کتاب ترجمه، ۶۴ عنوان به کتاب‌های کهن و کلاسیک اختصاص داشته‌اند. تعداد کتاب‌های کهن و کلاسیک نسبت به سال قبل تقریباً دو برابر شده است. از این تعداد ۳۱ عنوان ادبیات کهن شامل قصه‌های قومی، قصه‌های پریان، افسانه‌ها و ۳۳ عنوان ادبیات کلاسیک بوده‌اند. از این ۳۳ عنوان، ۱۶ عنوان در ژانر کلاسیک واقعگرا و

۱۷ عنوان در ژانر کلاسیک فانتزی قرار داشتند. در آثار ادبیات کهن و کلاسیک افراط بازنویسان در خلاصه‌نویسی، کم‌توجهی برخی از مترجمان به هماهنگی در یکدست بودن زبان مبدأ و مقصد و ناشرین گرامی به ایجاد خدشه در روابط علت و معلولی در پیرنگ، از بین رفتن روابط عاطفی ویژه‌ی نوجوانی و... باعث دور شدن مخاطب از اصل آثار بزرگان و ایجاد ابهام و در نتیجه سبب سیر نزولی انگیزه‌ی مطالعه می‌شود.

باتوجه به آثار بررسی شده، می‌توان گفت کتاب کودک و نوجوان به لحاظ کمیّت عناوین، از وضعیت کمابیش خوبی در کشور ما برخوردار است. اما به لحاظ کیفیت زبانی هنوز ترجمه‌های ضعیف و نامناسب در بازار کتاب عرضه می‌شوند که مژین به نام مترجمان نام‌آشنا و مجرب هستند.

۱۵۸ عنوان (۴۱ درصد) از مجموعه‌ی بررسی شده در سال ۱۴۰۰ دارای طنز بودند که ۲ درصد کمتر از سال ۱۳۹۹ است. در کل آثار بررسی شده، ۱۳۰ کتاب تصویری، ۱۳۳ کتاب مصور و ۱۲۳ کتاب بدون تصویر بوده‌اند. همچنین ۲۸/۵ درصد کتاب‌های بررسی شده دارای حق مؤلف (کپی رایت) بودند.

ترجمه‌های تکراری:

در میان آثار ترجمه شده، همه ساله تعداد قابل توجهی ترجمه‌ی تکراری وجود دارند، ترجمه‌هایی که گاه رونوشتی از ترجمه یا ترجمه‌های پیشین یا ترجمه‌هایی سطحی و عجولانه هستند. یکی از علل ترجمه‌های تکراری، فقدان بانک اطلاعاتی موثق در این حوزه است. علت دیگر شاید طولانی بودن روند چاپ یک کتاب از سوی ناشر و طی کردن مراحل مختلف مثل اخذ مجوز باشد. این مشکل سبب می‌شود گاه دو ترجمه با فاصله‌ی کمی از هم منتشر شوند. در سال ۱۴۰۰ ۷۶ عنوان و در سال قبل از آن ۷۵ عنوان کتاب، ترجمه‌ی تکراری بوده‌اند. حدود ۲۰ درصد از کل آثار بررسی شده‌ی امسال به کتاب‌های ترجمه‌ی مجدد اختصاص داشتند.

ویراستاری:

از میان کتاب‌های بررسی شده تعدادی از عناوین به لحاظ روانی و شیوایی کلام، انتخاب معادل‌های مناسب، یکدست بودن زبان ترجمه، حفظ و انتقال لحن، انتقال مفاهیم اثر و نیز توجه به سبک نویسنده و عاری بودن از ابهامات در خور توجه بودند. امسال برخی آثار حتی ویراستار فنی و ویراستار ادبی جداگانه داشته‌اند و در برخی نام سه ویراستار در صفحه‌ی شناسنامه آمده که نشان‌دهنده‌ی جا افتادن اهمیت ویراستاری حداقل در میان بخشی از ناشران است اگرچه همچنان اشکالات ویرایشی در برخی کتاب‌ها به چشم می‌خورد. برخی آثار در برگرداندن تکیه‌کلام‌های نوجوانان بسیار موفق بوده‌اند اما در پاره‌ای موارد، طنز در ترجمه از دست رفته یا جمله معنای خود را از دست داده است. در بعضی آثار، معادل‌های مناسب و ضرب‌المثل‌ها زبان را خودمانی‌تر و ارتباط خواننده را با متن بهتر کرده‌اند.

فراوانی آثار برحسب گروه سنی:

گروه سنی ۱۰-۱۲ سال و بالاتر بیشترین سهم را از آثار بررسی شده در این سال و سال گذشته داشته است. همچنان مانند سال‌های قبل کودکان دبستانی و پیش دبستانی در این فهرست دارای سهم ناچیزی بودند.

پدیده‌ها:

■ در آثار بررسی شده ی فانتزی علمی-تخیلی، آثاری با خرده ژانر «استیم‌پانک» و «سایبر پانک» دیده شدند. در استیم پانک از «تاریخ جایگزین» یا «تاریخ متحمل» استفاده می‌شود که نویسنده با تکیه بر قوه‌ی خیال خود، تصور می‌کند تداوم گذشته در امروز چگونه می‌توانست باشد. نمونه‌های این خرده ژانر در آثار مورد بررسی از این قرارند: کتاب «لویاتان»، داستانی مصور اثر سکات وسترفلد، مترجم سعید سیمرغ از نشر باژ و کتاب «پسری که جادویی شد» اثر پی وین‌تر، مترجم بهرنگ موجانی از نشر فاطمی - کتاب طوطی. کتاب پسری که جادویی شد، رگه‌هایی از استیم پانک دارد. اما در کتاب لویاتان خصوصیات بیشتری از این خرده ژانر دیده می‌شود. در «سایبر پانک» وقایع در آینده رخ می‌دهند و موضوع این آثار هکرها، هوش مصنوعی، دنیای سایبری، فضا، سفرهای فضایی، فضاپیماها، موجودات فرازمینی و آینده‌ی کره‌ی زمین و پیشرفت‌های مربوط به دنیای آینده هستند. نمونه‌های این خرده ژانر در آثار مورد بررسی از این قرارند: «سرنخ فضایی و قاچاقچی در ماه» از مجموعه‌ی قرارگاه فضایی آلفا اثر استوارت گیبز، مترجم آریتا راثی از نشر پرتقال، «قدرت شش» اثر پیتاکوس لور، مترجم پیمان اسماعیلیان از نشر افق و «جغد‌ها آمده‌اند ما را ببرند» اثر رونالد لناراسمیت، تصویرگر پیرس کلی، مترجم محمدحامد شاهمرادی از نشر پرتقال.

■ در مجموعه‌ی بررسی شده، ۲ اثر فانتزی سورئال و ۱ اثر رئالیسم جادویی بودند.

چندپیشنهاد به مترجمان:

- اجتناب از ترجمه‌های تکراری؛
- پرهیز از ترجمه‌ی مجموعه‌های کم‌بینه؛
- در مورد ترجمه‌ی اشعار داخل متن داستان پیشنهاد می‌شود اشعار پس از ترجمه به یک ویراستار که متخصص شعر هم هست یا یک شاعر کودک و نوجوان که به فنتز ترجمه هم آشناست، سپرده شوند که این افراد آن‌ها را ویرایش کنند تا برای مخاطب دلپذیرتر و لذتبخش‌تر شوند (کارگروه مترجم - شاعر تشکیل شود). برای نمونه، مجموعه‌ی «لیل ماجراجو» دارای موضوعی زیبا بود اما ترجمه‌ی اشعار ضعف داشت؛
- توجه به ترجمه‌ی کتاب‌های دارای طنز که با مفاهیم عمیق شناختی، روان‌شناختی و... با چاشنی طنز سبب تفریح و شادی می‌شوند و لایه‌های پنهان و آشکار زندگی را در قالب طنز به خواننده ارائه می‌دهند؛
- اجتناب از خودسانسوری؛
- توجه به بحث مخاطب شناسی و کیفیت اثر؛
- توجه به ترجمه‌ی آثار از کشورها و اقوام مختلف، به ویژه کشورهایی با ادبیات غنی که کمتر مورد توجه بوده‌اند.

چندپیشنهاد به ناشران:

- رعایت حق مؤلف (کپی رایت)؛
- رعایت امانت در ذکر کامل کتاب‌شناسی آثار و ذکر نام تصویرگر و ویراستار؛

▪ ذکر درست نوبت چاپ کتاب. در برخی موارد ناشران کتاب‌های چاپ شده ی سال‌های گذشته را مجدداً چاپ و منتشر می‌کنند و به نام چاپ اول ارائه می‌دهند. لازم است در شناسنامه‌ی کتاب جدید به چاپ سال‌های گذشته اشاره شود؛

- اشاره به اصل اثر در مورد کتاب‌های بازنویسی شده از ادبیات کهن و کلاسیک؛
- اجتناب از ترجمه‌ی خلاصه‌ی آثار نویسندگان بزرگ و ویرایش آثار؛
- استفاده از فونت مناسب با توجه به گروه سنی مخاطب و همچنین صحافی محکم و ماندگار؛
- توجه به کیفیت رنگ تصاویر در چاپ؛
- ذکر نام و سال جایزه‌های کتاب یا نویسنده؛
- اجتناب از حذف (اعمال سانسور) سلیقه‌ای برخی مطالب، پیش از اخذ مجوز.

رمان بزرگسال پیشنهادی به نوجوانان (ادبیات دوران گذار)

گروه رمان از ماه مهرسال ۱۴۰۰ با ۷ عضو قدیمی و ۶ عضو جدید که از سی‌وپنجمین دوره‌ی "آشنایی با ادبیات کودکان و نوجوانان شورا" به گروه پیوسته‌اند، شروع به کار کرد. در طول سال، ۲ مهمان نوجوان (دانشجو و دانش آموز دوره‌ی دوم متوسطه که رمان‌های بسیاری خوانده‌اند) نیز گروه را همراهی کردند.

هدف از تشکیل این گروه، پیشنهاد رمان بزرگسال مناسب برای نوجوانان و ترویج فرهنگ کتابخوانی بین آن‌هاست. از معیارهای بررسی گروه رمان برای انتخاب آثار می‌توان به درنظر گرفتن علائق، گرایش‌ها، ویژگی‌های عاطفی - روانی و مسائل روز نوجوانان اشاره کرد، آثاری که مخاطب را با هویت فردی و اجتماعی خود آشنا می‌کنند و شناختی از مسائل دنیای پیرامون به او می‌دهند، آثاری که زبانی روان و رسا و بدون پیچیدگی دارند و اصول اخلاقی و انسانی را ترویج می‌کنند.

امسال شیوه‌ی انتخاب رمان‌ها برای بررسی بر مبنای ۴ جایزه‌ی «من‌بوکر»، «نوبل»، «هوشنگ گلشیری» و «مهرگان ادب» بود و با نظر اکثریت اعضای گروه، آثار «آلیس مانرو» و «مارگارت اتوود» برنده‌ی جوایز من‌بوکر و نوبل، «رضا جولایی» و «هادی تقی‌زاده» از نویسندگان معاصر و برنده‌ی جایزه‌ی مهرگان ادب انتخاب شدند. همچنین ابراهیم گلستان از نویسندگان قدیمی که در حوزه‌ی داستان‌نویسی مدرن و داستان کوتاه در ایران نقش بسزایی داشته و دارای سبکی جذاب در داستان‌نویسی است، انتخاب شد. گروه برای انتخاب کتاب از میان آثار این نویسندگان، نگاهی بر خلاصه و نقد کتاب‌های آنان داشت.

برای ارزیابی اوضاع کنونی جامعه و نیازهای نوجوانان، تعدادی از کتاب‌های پرفروش چند شهر کتاب نیز در برنامه‌ی کار گروه قرار گرفتند. ۲ کتاب که نویسنده‌ی آن‌ها از اعضای گروه هستند و چند کتاب پیشنهادی شورا هم به این فهرست افزوده شدند.

به طور معمول، جلسات گروه هر دو هفته یک‌بار روزهای سه‌شنبه ساعت ۱۳-۱۵ به صورت مجازی تشکیل می‌شد. با بهتر شدن اوضاع و کاهش خطر کرونا جلسات به صورت همزمان، حضوری در شورا و مجازی برگزار می‌شد.

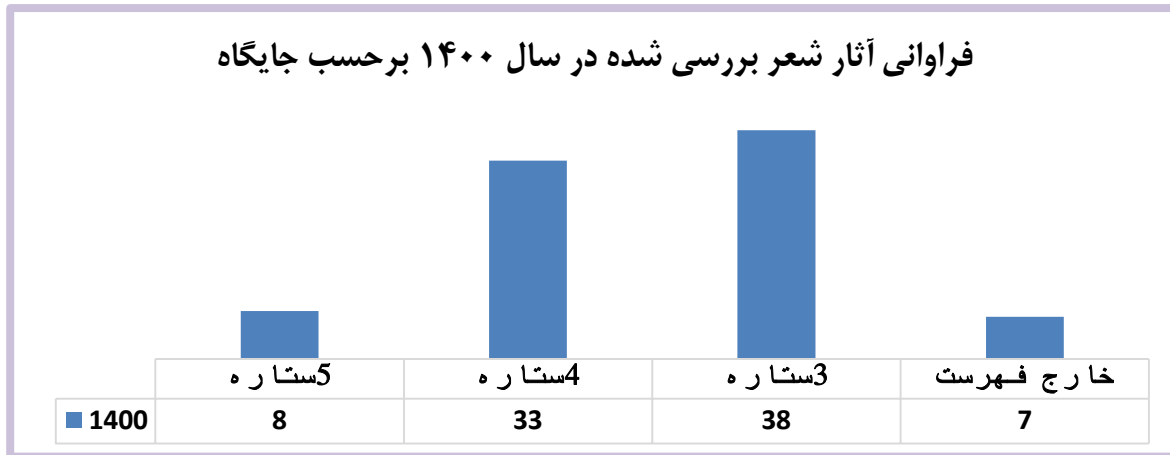
طی ۲۰ جلسه، ۳۵ کتاب بررسی و ۲۵ کتاب برای معرفی به نوجوانان مناسب شناخته شد. با توجه به مطالب و دشوار بودن متن، مقرر شد برای بعضی از این کتاب‌ها عبارت «برای گروهی از نوجوانان» یا «مطالعه‌ی جمعی و همراهی تسهیلگر» قید شود.

امسال اکثر اعضا در کارگاه‌های آموزشی و جلساتی که برای همه‌ی گروه‌های بررسی کتاب در شورا تشکیل شدند، شرکت کردند. همچنین جهت رفع کاستی‌ها، تعدادی از دوستان گروه نیز در دوره‌ی «آشنایی با مکاتب و سبک‌های ادبی و عناصر رمان» خانم حجتی طباطبایی (عضو شورا و فعال در فرهنگنامه‌ی شورا) حضور داشتند.

شعر

گروه شعر با حضور ۹ عضو طی ۲۰ جلسه‌ی غیرحضوری در روزهای سه‌شنبه به بررسی ۸۶ عنوان کتاب از نظر ارزش‌های ادبی، زیبایی‌شناسی، ارتباط‌شناسی، شناخت‌شناسی، ساختار و تأکید بر جنس زبان و جوهره‌ی شعری پرداخت. این تعداد نسبت به سال گذشته با ۳۶ عنوان کتاب، افزایش چشمگیری داشته است. از ۸۶ کتاب بررسی شده، ۳ عنوان نامزد شایان تقدیر و دو عنوان نامزد برگزیده شدند

فراوانی آثار شعر بررسی شده در سال ۱۴۰۰ برحسب جایگاه

در مجموعه‌ی بررسی شده، آثار اختصاص یافته به کودکان بیشتر چهارپاره و بازی ترانه بوده‌اند و بیش از هر عنصری ریتم شاد و کودکانه داشته‌اند. همچنین آثار نوجوان (۱۳ سال به بالا) عموماً قالب نیمایی و آزاد داشتند، تصاویر خیال انگیز و ایماژ در آن‌ها کمتر دیده شد و دارای زبان لطیف و پر رمز و راز شاعرانه بودند که از آرایه‌های لفظی و معنوی شکل گرفته‌اند. در مجموعه‌ی بررسی شده ۷ اثر اختصاص یافته به کودکان به دلیل اختلال در زبان و آموزش مستقیم و خشک به فهرست شورا راه نیافتند.

پرکارترین شاعران:

مریم اسلامی با ۱۰ اثر ۴ ستاره و زهرا موسوی با ۵ اثر ۴ ستاره و ۱۲ اثر ۳ ستاره پرکارترین بودند.

پرکارترین ناشران:

نشر گویا با ۳ اثر نامزد شایانتقدیر، ۴ اثر ۴ ستاره و ۲ اثر ۳ ستاره و لوپه تو (۱ اثر نامزد شایان تقدیر، ۱ اثر ۵ ستاره و ۴ اثر ۴ ستاره) از نظر کیفیت نسبت به دیگر ناشران در سطح بالاتری قرار گرفتند. انتشارات پی نما با ۱۰ اثر ۴ ستاره و یک اثر ۳ ستاره و پنجره با ۱۲ اثر ۳ ستاره) پرکارترین ناشران بودند.

نشر گویا مجموعه‌هایی از شعرهای برگزیده‌ی شاعران برای گروه سنی نوجوان تهیه کرده و با فروست «شعر شباب» به چاپ رسانده است. کمبود شعر نوجوان همیشه احساس می‌شود و کار این نشر قابل تقدیر است.

فراوانی آثار برحسب گروه سنی

از ۸۶ عنوان کتاب بررسی شده در گروه، بیشترین تعداد کتاب‌ها به گروه سنی ۵-۶ سال و ۹-۷ سال و در مرحله‌ی بعد به گروه سنی ۱۳ سال به بالا اختصاص داشت. برای گروه سنی ۱۰-۱۲ سال و ۱۳-۱۵ سال تعداد کتاب‌ها بسیار کم بود.

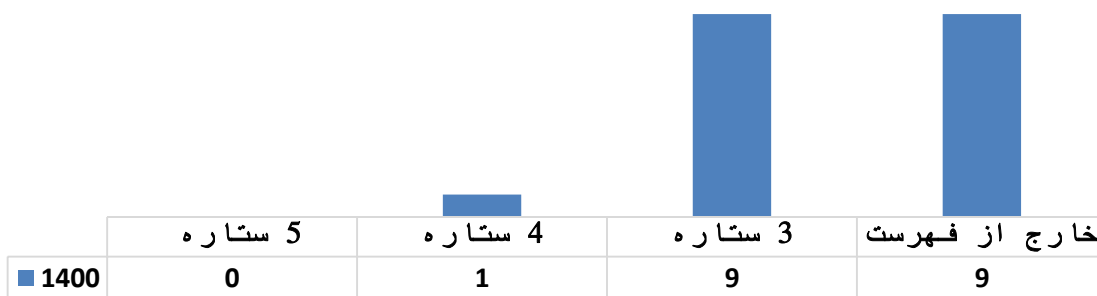
چندپیشنهاد به پدیدآوردگان:

- توجه به کیفیت آثار در حوزه‌ی شعر؛
- توجه به قالب‌های نوتر به جای اسارت در قالب چهارپاره در شعر نوجوان؛
- توجه به کیفیت هنرمندانه‌ی تصاویر.

ادبیات_ نمایشی

گروه بررسی ادبیات نمایشی با ۸ عضو، طی ۲۳ جلسه در فضای مجازی ۱۹ عنوان کتاب بررسی کرد که ۴ جلد آن به شکلمجموعه نمایشنامه بوده است و در کل ۶۵ نمایشنامه را مورد بررسی قرار داده است. بررسی آثار درگروه ادبیات نمایشی بر ۵ محور اصلی: معیارهای محتوایی و زبانی، معیارهای ساختاری شخصیت، مخاطب و نوآوری انجام شد.

فراوانی نمایشنامه های بررسی شده در سال ۱۴۰۰ برحسب جایگاه

امسال در آثار بررسی شده‌ی ادبیات نمایشی رشد قابل توجهی (نزدیک به ۲ برابر) در زمینه‌ی انتخاب محتوا و زبان مناسب دیده شد. در مجموعه‌ی ۱۹ اثر بررسی شده، ۴ اثر (۲۱ درصد) ضعیف بودند. از میان ۶۵ نمایشنامه‌ی بررسی شده،

۳۱ اثر ترجمه و ۳۴ اثر تألیفی بودند و در میان آثار تألیفی، یک مجموعه با ۱۳ اثر، در زمره‌ی نمایشنامه‌های بدون کلام قرار گرفت.

در میان آثار ترجمه، ۶ اثر اقتباسی و در میان آثار تألیفی، ۱۱ اثر اقتباسی دیده شد. از این ۱۱ اثر تألیفی اقتباسی ۴ نمایشنامه با اقتباس از ادبیات کهن، عامه و شاهنامه فردوسی و شعر معاصر خلق شده‌اند و ۷ اثر باقی‌مانده از ادبیات غیرفارسی وام گرفته‌اند.

از ۱۹ کتاب رسیده به دست گروه بررسی، تنها یک کتاب تصویرگری شده است که در آن نه تنها از ایده‌های اجرایی نمایشنامه خبری نیست بلکه تصویرسازی و ترکیب‌بندی نیز غنای چندانی ندارد.

بیشترین فراوانی موضوعی در مجموعه‌ی بررسی شده موضوع عشق است. از میان ۴۹۲ شخصیت در میان این آثار نسبت به سال گذشته، شخصیت‌های زنانه رشد قابل توجهی داشته‌اند.

پرکارترین پدیدآوردگان:

انتشارات آماره و گیسو ۲ مجموعه شامل ۱۵ نمایشنامه از نویسندگان حوزه‌ی ادبیات کودک و نوجوان (مریم کاظمی، منوچهر اکبرلو) برای نوجوانان منتشر کرده است. از میان ۱۹ عنوان کتاب، ۸ کتاب از سوی انتشارات آماره و ۷ کتاب از سوی انتشارات گیسو هستند و انتشارات پرتقال، سوره و شهر نیز هر کدام با یک عنوان در حوزه‌ی ادبیات نمایشی امسال حضور داشته‌اند. تعداد کتاب‌های ویرایش نشده نسبت به سال گذشته ۱۵ درصد افزایش داشته است.

فراوانی آثار برحسب گروه سنی:

امسال گروه سنی نوجوان (۱۳ سال به بالا) نسبت به سال‌های پیش جدی‌تر گرفته شده و در مقایسه با گروه سنی کودک آثار بیش‌تری داشته است. در تمامی سال‌های فعالیت گروه بررسی با آنکه بیشترین متقاضیان تئاتر چه در زمینه‌ی اجرای صحنه‌ای و چه اجراهای مهدکودکی، خردسالان (زیر ۷ سال) بوده‌اند، نمایشنامه‌ای مختص این گروه سنی تا به امسال به دست شورا نرسیده است.

ویژگی‌های آثار بررسی شده:

با نگاهی اجمالی به اطلاعات آماری، شاهد روند رو به رشد و جایگاه عالی و خوب در اکثر آمارهای تحلیلی بودیم که نشان‌دهنده‌ی وضع قابل‌قبول و مناسب‌تری نسبت به سال‌های گذشته است. اما گروه بررسی ادبیات نمایشی همچنان امید دارد که این گونه‌از ادبیات جای خود را در کتاب‌های درسی، به ویژه کتاب‌های درسی نوجوانان باز کند.

چند پیشنهاد به پدیدآوردگان:

- توجه به آثار دراماتیک ترجمه شده و مناسب که می‌تواند الگوی مناسبی برای نویسندگان ایرانی باشد؛
- افزایش توجه نویسندگان و ناشران به چاپ آثار مجموعه‌ای و تجربه‌های اجرا (پانتومیم)؛
- توجه بیشتر نویسندگان به پدیدآوردگان آثار برای مخاطب نوجوان (۱۲ سال به بالا)؛
- افزایش توجه به نمایشنامه‌هایی با اجرای مخاطبان نوجوان؛
- توجه به افزایش آمار نمایشنامه‌های خوب و متوسط از نظر محتوا و ساختار،
- توجه به افزایش آمار نمایشنامه‌های دارای کیفیت عالی از نظر ساختار و شخصیت‌نمایشی؛

▪ تلاش برای جبران کاهش عمومی نوآوری و خلاقیت در نمایشنامه‌های امسال.

پرسش‌های پژوهشی:

- جای خالی نمایشنامه‌های خردسال در سال‌های اخیر (بررسی دلایل عدم حضور نمایشنامه‌های خردسال):
- جای خالی ادبیات کهن و فرهنگ ایرانی در ادبیات نمایشی؛
- جای خالی موضوعات محیط زیستی و صلح جهانی.

آثار و دست‌نوشته‌های کودکان و نوجوانان

در سال ۱۴۰۰ گروه بررسی آثار و دست‌نوشته‌های کودکان و نوجوانان با ۱۲ عضو، طی ۳۰ جلسه به بررسی آثار و دست‌نوشته‌های این گروه‌های سنی پرداخت. این آثار و دست‌نوشته‌ها در ۳ بخش: دست‌نوشته‌های ارسال شده، آثار چاپ شده در نشریات و کتاب‌هایی که کودکان و نوجوانان نوشته و چاپ کرده بودند، بررسی شدند. امسال ۱۵ دست‌نوشته از ۱۴ کودک و نوجوان (۱۱ دختر و ۳ پسر) و ۵ کتاب از ۴ دختر به گروه رسید. تعداد کتاب‌های رسیده به گروه نسبت به سال گذشته افزایش داشته است. سال گذشته تنها یک کتاب به گروه بررسی آثار رسیده بود.

پس از مطالعه، بررسی و اظهارنظر اعضای گروه، پاسخ‌های نهایی برای راهنمایی و ترغیب بیشتر به سمت کتاب و کتابخوانی، درست نوشتن و توجه به جهان پیرامون، آماده و ارسال شدند. به نظر می‌رسد تمایل کودکان و نوجوانان به چاپ آثارشان بیشتر شده است که اگر با بهبود کیفیت آثار همراه باشد، امیدبخش است. در بین آثار رسیده، بیشتر داستان‌ها، فانتزی بودند. کودکان و نوجوانان تخیل قوی دارند و در خیال‌پردازی گوی سبقت را از هم می‌ربایند.

موضوعات انتخابی بسیار متنوع بودند: مسائل اجتماعی، مهارت‌های زندگی، مشکلات مدرسه، نگرانی‌ها و ترس‌ها. پدید آورندگان کودک و نوجوان در این آثار، بیش از پیش به موضوعات محیط زیستی مانند بازیافت، گرمایش زمین و... توجه نشان داده‌اند.

در بخش نشریات، علاوه بر بررسی اجمالی آثار کودک و نوجوان در نشریات مختلف، ماهنامه‌ی «بچه‌های ماه» به دلیل پرباری و گردآوری مجله توسط خود بچه‌ها، به طور ویژه انتخاب شد و مورد بررسی دقیق‌تر قرار گرفت. لازم به یادآوری است که هیئت تحریریه‌ی این نشریه، کودکان و نوجوانانی هستند که کلاس‌های داستان‌نویسی آقای فرهاد حسن‌زاده را گذرانده‌اند.

نگاه کودکان و نوجوانان در طول ۳ سال همه‌گیری کووید ۱۹، رشد، تغییر و پیشرفت بسیاری کرده است. آن‌ها پرسشگر و در پی کشف هستند و با نگاهی نو به جهان پیرامون خود می‌نگرند. در عصر حاضر، آثار و نوشته‌های کودکان و نوجوانان، رسالت نویسندگان بزرگسال را سنگین‌تر می‌کند.

دست‌نوشته‌های بزرگسالان برای کودکان و نوجوانان

این گروه با علاقه و پشتکار زنده‌یاد خانم معصومه سهراب‌مافی) شکل گرفت و با همراهی و همکاری زنده‌یاد خانم منصوره راعی به فعالیت خود ادامه داد. این بزرگان یکی از نخستین فعالان ادبیات کودک در ایران و عضو هیئت مدیره‌ی

شورای کتاب بودند. هدف گروه، آشنایی، هدایت و تشویق نویسندگان نوقلم است تا زمینه‌ی مناسب برای رشد و شکوفایی آن‌ها فراهم شود و به نوشتن برای کودکان ادامه دهند.

آثار از طریق آدرس گروه که در کانال و سایت شورا گذاشته شده است، به دست گروه می‌رسد و پس از بررسی و تبادل نظر، نتیجه‌ی بررسی، جمع‌بندی و برای نویسنده ارسال می‌شود.

معیارهای بررسی آثار عبارت‌اند از: اثر تألیفی و مخاطب آن کودک باشد، پدیدآورنده اثر منتشرشده نداشته باشد، انسجام اثر و چگونگی به کارگیری عناصر داستان، مخاطب‌شناسی و جنبه‌های زیبایی‌شناسی آن از دیگر معیارهای بررسی گروه هستند.

در سال ۱۴۰۰ گروه با ۴ عضو اصلی و ۹ عضو مهمان از گروه‌های بررسی ادبیات کهن، ادبیات نمایشی، شعر، دانش اجتماعی و علوم کار خود را آغاز کرد. در مجموع ۱۱۲ اثر از ۷۴ نفر از ایران، کره جنوبی و هند به دست گروه رسید. ۲۳ اثر داستان واقعه‌گرا، ۵۴ اثر داستان فانتزی، ۶ اثر نمایشنامه، ۳ اثر بازنویسی، ۳ اثر علوم، ۱ اثر دانش اجتماعی بوده‌اند.

۱۴ اثر شعر و ۸ اثر دل‌نویسته بودند. بیشترین آثار برای گروه سنی ۶-۱۲ سال هستند. موضوعات آثار شامل همکاری و همدلی، دوستی و مهربانی، کتاب و کتابخوانی، مهارت‌های زندگی، محیط زیست و حمایت از حیوانات، تولد نوزاد در خانواده، کنجکاو و شیطنت بچه‌ها در مدرسه، خانه و جامعه، زندگی کودکان در مناطق کم‌برخوردار و... است.

درونمایه‌های آثار، تلاش و کوشش کودکان در همراهی، همکاری و همدلی با خانواده در وضعیت سخت زندگی با امکانات کم و محدود، خودسازی برای عبور از بحران‌ها، امید داشتن و مؤثر بودن بوده‌اند. شخصیت‌های آثار، انسان، حیوانات، گیاهان، عوامل طبیعی (باد و توفان)، اشیا (کمد، لباس)، موجودات خیالی (غول و اژدها)، حسی (خواب) بودند.

در حالی که موضوع‌ها مناسب مخاطب مورد نظر بودند، در بیش از ۸۰٪ آثار انسجام و باورمندی لازم در فضا سازی، طرح و شخصیت‌پردازی وجود نداشت. زبان و بیان بزرگسالانه و دیدگاه تربیتی و آموزشی مستقیم در آثار، بسیار بارز بود. در این میان تعدادی دل‌نویسته‌ی (روز نوشت، خاطره) لطیف و دلنشین هم دیده شدند.

ویژگی‌های آثار بررسی شده:

در آثار بررسی شده نوآوری‌هایی مانند توجه به ناتوانی جسمی و ذهنی، از جمله نابینایی و لکنت زبان، دیدگاه روان‌شناسی معکوس، داستان واقعه‌گرا در باره‌ی زندگی و نقش کودکان در کمک و یاری به امرار معاش خانواده در مناطق کم‌برخوردار بدون نگاه شعاری، دیدگاه بزرگسالانه و جانبدارانه، موضوع دوجنسیتی‌ها (ترنس‌ها) در قالب داستان فانتزی، داستان واقعه‌گرا برای نوجوانان با فضا سازی سوررئالیستی (پیشنهاد برای دریافت لوح تقدیر معصومه سهراب) و داستان فانتزی برای کودکان پیش‌دبستانی با ساختاری زیبا برای کاستن از نگرانی و اضطراب روز اول مدرسه (پیشنهاد برای دریافت لوح تقدیر معصومه سهراب) به چشم می‌خورد.

پیشنهاد گروه به نویسندگان دست‌نویسته‌ها

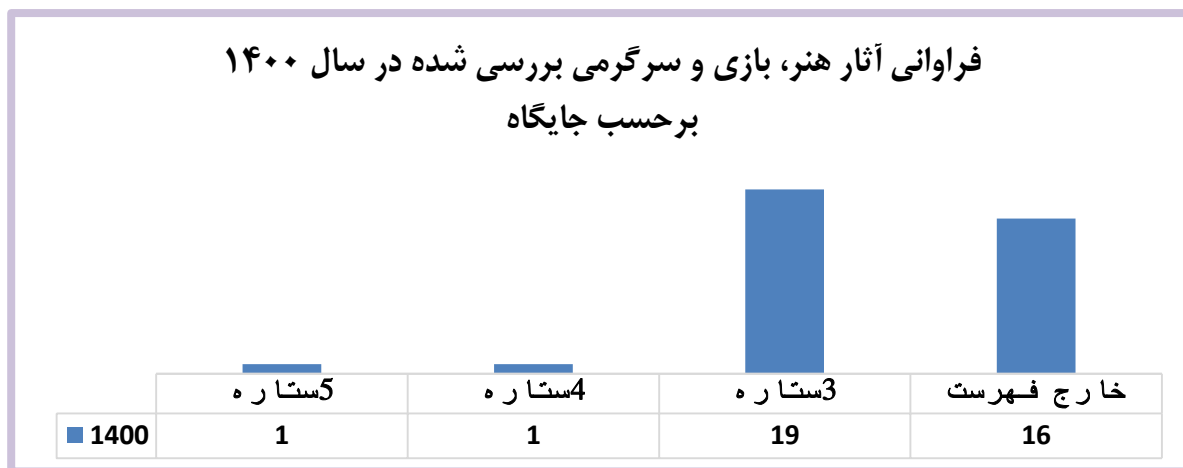

به همهی کسانی که آثارشان را برای گروه فرستادند، پیشنهاد شد در کارگاه آشنایی با ادبیات کودکان و نوجوانان شورای کتاب کودک شرکت کنند و با دستیابی به شناخت بیشتر از کودک و ادبیات کودک به تلاششان ادامه دهند. منابع تئوریک برای آشنایی بیشتر با ادبیات کودک و اطلاعیه‌های کارگاه‌ها و کلاس‌های آموزش ادبیات کودک به آن‌ها معرفی و برایشان فرستاده شد.

گروه امیدوار است با راهنمایی و تشویق نویسندگان نو قلم بتواند زمینه‌ی رشد و شکوفایی بیشتر آن‌ها را فراهم آورد.

هنر، بازی و سرگرمی

این گروه با ۱۶ عضو، طی ۲۴ جلسه به شکل مجازی در روزهای چهارشنبه یک هفته در میان ۳۷ اثر را بررسی کرد. در این مجموعه ۲۱ کتاب ترجمه و ۱۶ کتاب تألیفی دیده شد.

طی ۷ سال گذشته به طور متوسط سالیانه ۳۴ کتاب به دست گروه رسیده است که به شکل میانگین جایگاه ۲,۳ ستاره به خود اختصاص داده‌اند. این روند طی سال‌ها تکرار شده است. امسال نیز ۳۷ اثر مورد بررسی، به طور میانگین ۱,۷ ستاره به خود اختصاص داده‌اند. عمده علت کم شدن ستاره‌ها را می‌توان به موارد زیر نسبت داد:

- اشکال در ترجمه و ویراستاری؛
- تکرار ناپذیر بودن فعالیت‌های پیشنهادی؛
- کم توجهی به ارزش‌های انسانی و ترویج کلیشه‌های جنسیتی.

پرکارترین ناشران:

انتشارات قدیانی با مجموعه‌ی «کوچولوهای ورزشکار» و انتشارات مه‌رسا با مجموعه‌ی «باشگاه مغز» با کیفیت متوسط در فهرست گروه قرار گرفتند. انتشارات جامعه القرآن الکریم و شهر قلم تعداد بالایی کتاب خارج از فهرست داشتند.

فراوانی آثار برحسب گروه سنی:

امسال مانند بیشتر سال‌ها تعداد زیادی از آثار، متناسب با نیازهای گروه سنی ۴-۶ و ۷-۹ بودند و همچنان نیاز به کتاب هنر، بازی و سرگرمی برای نوجوانان احساس می‌شود.

پدیده‌ها:

- حضور کتاب‌های تألیفی در حوزه‌ی هنر؛
- استفاده از زبان طنز در کتاب سرگرمی؛
- توجه بیشتر به کیفیت رنگ و چاپ و صحافی در آثار بررسی شده‌ی امسال نسبت به سال گذشته؛
- توجه بیشتر به کپی رایت.

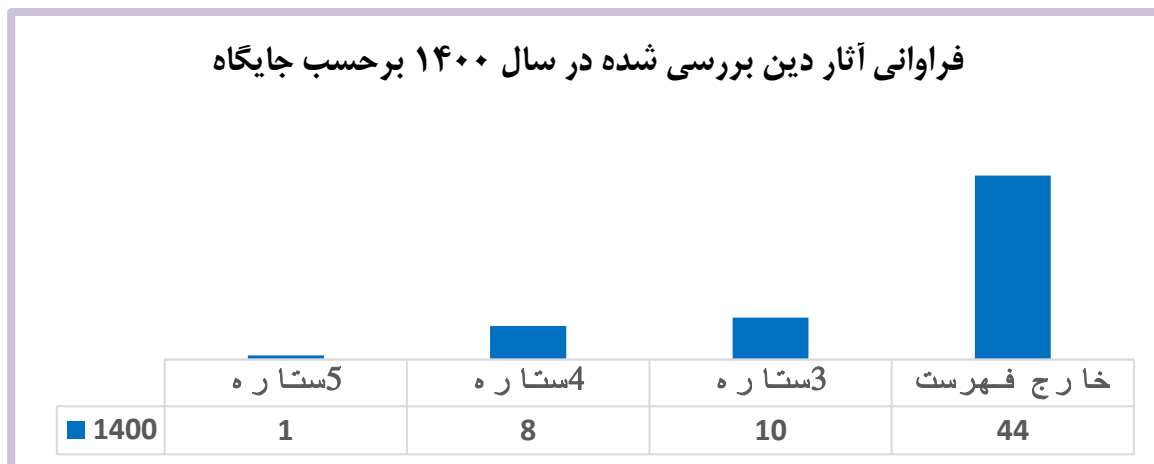
پیشنهاد به ناشران و پدیدآوردگان:

- دعوت از مترجم حرفه‌ای کودک و نوجوان برای ترجمه‌ی آثار؛
- رعایت حق مؤلف (کپی رایت)؛
- توجه بیشتر به کیفیت صحافی؛
- توجه به مفاهیم و ارزش‌هایی همچون: مسئولیت‌پذیری، عدم تبعیض، حفظ محیط زیست و... در محتوا؛
- توجه بیشتر به صفحه‌آرایی آثار؛
- توجه به گروه سنی نوجوان در انتشار کتاب‌های هنر، بازی و سرگرمی.

ادبیات دینی

امسال گروه با حضور ۴ عضو ثابت و دوستان مشاور، با توجه به ادامه‌ی همه‌گیری کرونا جلسات را به ۲ صورت حضوری و غیرحضوری برگزار و ۶۳ کتاب را بررسی کرد. از میان این آثار، بررسی ۱۱ عنوان به علت نیاز به دقت و بحث بیشتر به سال بعد موکول شد. ۴ عنوان به گروه دانش اجتماعی و ۲ عنوان به گروه هنر، بازی و سرگرمی ارجاع داده شد. ۲ عنوان هم مخاطب بزرگسال داشت. از میان ۶۳ عنوان بررسی شده، یک کتاب ۵ ستاره (نامزد شایان تقدیر)، ۸ کتاب ۴ ستاره و ۱۰ کتاب ۳ ستاره گرفتند و ۴۴ کتاب باقی‌مانده از فهرست خارج شدند.

فراوانی آثار دین بررسی شده در سال ۱۴۰۰ برحسب جایگاه

در بررسی آثار، به ارائه‌ی آموزه‌های دینی به طور غیرمستقیم و استفاده‌ی بیشتر و بهینه از عناصر داستانی توجه شد. گرچه به نظر می‌رسد تلاش‌هایی در این زمینه انجام شده هنوز کافی نیست. علت راه نیافتن برخی آثار به فهرست شورا، عدم دقت در صحت و درستی منابع، نداشتن وحدت و انسجام و نبود جذابیت‌های بصری در تصاویر کتاب‌ها بود.

پرکارترین نویسندگان و ناشران:

در مجموعه‌ی بررسی شده، سید محمد مهاجرانی با ۳۴ اثر پرکارترین نویسنده بود. انتشارات جامعه‌القران‌الکریم با ۲۰ عنوان کتاب، انتشارات به‌نشر با ۱۵ اثر و انتشارات قدیانی با ۱۰ اثر به ترتیب پرکارترین ناشران بودند.

فراوانی آثار برحسب گروه سنی:

امسال از میان ۶۳ اثر بررسی شده، بیشترین آثار به گروه سنی ۷-۹ سال و ۱۰-۱۲ سال و کم‌ترین آثار به گروه سنی ۵-۶ سال اختصاص داشته‌اند.

چالش گروه در بررسی آثار:

در فرایند بررسی آثار، وجود چالش‌های بنیادین ضرورت پرداخت به برخی موضوعات را برای گروه بیشتر و روند کار را کندتر می‌کرد. بر این اساس نشست‌هایی با تعدادی از نویسندگان پرکار این حوزه مانند آقایان مهاجرانی و حیدری ابهری داشتیم و نظرات گروه با آن‌ها در میان گذاشته شد.

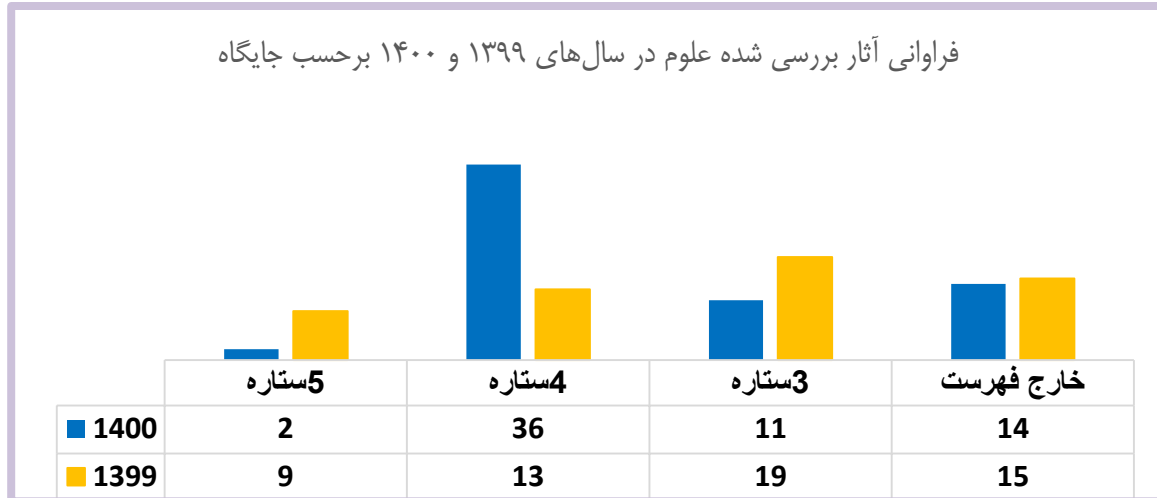
چند پیشنهاد به پدیدآوردگان:

- توجه به موضوعات کاربردی، اخلاقی، اجتماعی و دین مبنای؛
- توجه به زیبایی‌شناختی هم در انتخاب فرم و هم در انتخاب موضوع و محتوا؛
- توجه ویژه به مباحث نظری در حوزه‌ی ادبیات دینی کودک و نوجوان؛
- توجه به مقتضیات ذهنی نسل جدید و نیازهای و سلیقه‌های این نسل؛
- پرهیز از طولانی کردن داستان و نتیجه‌گیری در انتهای آن؛
- ارائه‌ی شخصیت‌های پویا و اثرگذار؛
- استفاده از تصاویر فرامتنی و جذاب،
- توجه به ویرایش آثار و حضور ویراستار.

علوم

امسال گروه علوم با ۶ عضو طی ۳۷ جلسه‌ی آنلاین ۶۳ کتاب علمی بررسی کرد. در این مجموعه ۲ (۳٪) کتاب تألیفی و ۶۱ (۹۷٪) کتاب ترجمه بود. از لحاظ کیفی ۴۹ اثر (۷۸٪) در فهرست منتخب شورا و ۱۴ اثر (۲۲٪) در خارج از فهرست جای گرفته‌اند.

تعداد آثار بررسی شده ی گروه از نظر کمی افزایش یافته‌اند، از نظر کیفی تعداد آثار ۵ و ۳ ستاره نسبت به سال گذشته کاهش داشته‌اند و افزایش آثار ۴ ستاره قابل توجه بود. تعداد آثار خارج از فهرست تغییر چندانی نداشته است.

نسبت آثار تألیفی به ترجمه در طی ۲ سال کاهش داشته‌است که سهم همچنان ناچیز آثار تألیفی و نیاز به توجه بیشتر ناشران در این حوزه را نشان می‌دهد. بیشترین موضوعات مطرح شده در آثار علمی زیست جانوری، محیط زیست، فیزیک، ریاضیات، نجوم، فناوری بوده اند.

پرکارترین نویسندگان و مترجمان:

پرکارترین مترجمان محمدرضا افضلی با ۱۲ اثر (۷ اثر ۴ ستاره و ۵ اثر ۳ ستاره)، کمال بهروز کیا با ۹ اثر (۷ اثر ۴ ستاره، ۱ اثر ۳ ستاره و ۱ اثر خارج از فهرست) و محبوبه نجف خانی با ۶ اثر (۴ ستاره) بوده‌اند. در میان مترجمان بهزاد باپیروند ۲ اثر ۵ ستاره داشت.

پرکارترین ناشران:

در میان ناشران آثار علمی، انتشارات فنی ایران - نردبان با ۲۱ اثر پرکارترین ناشر و در جایگاه دوم دو ناشر محراب قلم - کتاب‌های مهتاب و نشر هوپا با ۷ اثر قرار گرفتند که بیشتر آثارشان ۳ و ۴ ستاره بود. در جایگاه سوم، انتشارات افق - کتاب‌های فندق با ۶ اثر که تمام آثارش در جایگاه ۴ ستاره و نشر چشمه - کتاب چ با ۲ اثر در جایگاه ۵ ستاره بود. گروه علوم در سال گذشته ۱۳ مجموعه‌ی علمی شامل ۴۹ جلد کتاب را بررسی کرده است. ۴۵ اثر (۷۱٪) ویراستار داشتند و پرکارترین ویراستار پژمان واسعی با ۷ اثر بود. ۱۴ اثر (۲۲٪) حق مؤلف (کپی رایت) را رعایت کرده‌اند. قیمت کتاب‌ها از ۱۲۰۰۰ الی ۸۵۰۰۰ تومان و شمارگان این آثار از ۱۰۰ تا ۵۰۰۰ در نوسان است.

فراوانی آثار بررسی شده برحسب گروه سنی:

بیشترین تعداد آثار علمی مربوط به گروه سنی ۱۰-۱۲ سال و کمترین مربوط به گروه سنی ۷-۹ سال است. برای گروه سنی ۵-۶ سال هیچ اثری به دست گروه نرسید و همچنان با کمبود آثار علمی متعلق به این گروه سنی مواجه هستیم.

پدیده‌ها:

- تولید آثار تألیفی در حوزه‌ی محیط زیست ایران (جنگل‌های هیرکانی و زاگرس)؛
- ارتباط بیشتر مفاهیم علمی با زندگی روزمره‌ی کودکان و نوجوانان؛
- سفرهای ماجراجویانه و آموزشی محیط زیستی؛
- آموزش مفاهیم علمی با استفاده از شخصیت‌های انیمیشنی مورد علاقه‌ی کودکان.

پرسش و موضوع پژوهشی:

- چرا مطالعه‌ی تاریخ علم برای کودکان و نوجوانان ضروری است؟
- درک چگونگی تأثیر علم، فناوری و جامعه بر یک دیگر؛
  - آشنایی با دستاوردهای دانشمندان و روش کار آن‌ها در حوزه‌های گوناگون علم؛
  - تجربه‌ی مطالعه‌ی تاریخ علم و تشویق کودکان و نوجوانان به دنبال کردن راه و روش دانشمندان برای وارد شدن آن‌ها به حوزه‌ی پژوهش.

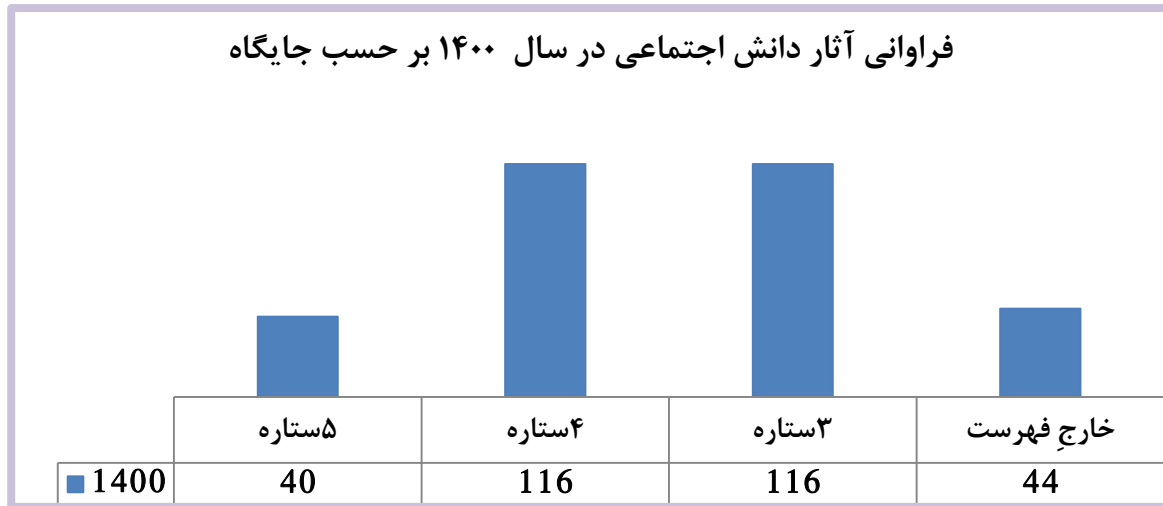
چند پیشنهاد به پدیدآورندگان:

- توجه بیشتر به کیفیت آثار ترجمه با تأکید بر تولید کتاب‌های تألیفی؛
- به کارگیری خلاقیت در آثار علمی؛
- توجه به تقویت کنجکاوی، پرسشگری و تفکر انتقادی در مخاطب؛
- توجه به کیفیت تصاویر؛
- تولید اثر علمی برای گروه سنی ۵-۶ سال؛
- تولید بیشتر آثاری در مورد محیط زیست بومی (تنوع اقلیمی، ایران، خشکسالی و بحران آب و...؛
- تولید آثار در دیگر حوزه‌های علوم مانند تاریخ علم، علوم زیستی، علوم شناختی، علوم پزشکی و...؛
- توجه به روزآمد بودن آثار؛
- تولید آثار علمی با توجه به نیازهای کودک و نوجوان ایرانی در زمینه‌های سلامت کودک و نوجوان (واکسیناسیون همگانی، ایمنی در برابر حوادث، بهداشت روانی کودکان، تغذیه و بلوغ و...) که می‌توانند به ارتقای آگاهی آن‌ها کمک کنند.

دانش اجتماعی و زندگی‌نامه

امسال این گروه با حضور ۲۱ عضو طی ۴۴ جلسه‌ی آنلاین در روزهای دوشنبه، ۳۴۷ عنوان کتاب بررسی کرده است. از این تعداد، ۳۱۶ عنوان در حوزه‌ی دانش اجتماعی و ۳۱ عنوان در حوزه‌ی زندگی‌نامه قرار داشتند. از مجموع ۳۱۶ کتاب بررسی شده در حوزه‌ی دانش اجتماعی، ۴۷ اثر تألیف و ۲۶۹ اثر ترجمه هستند. بیشترین تعداد آثار (۲۷۳ عنوان) مربوط به موضوع مهارت‌های زندگی است که در این میان ۱۶ اثر دارای درونمایه‌ی فلسفی‌اند. کمترین تعداد آثار (۱۹ عنوان) مربوط به موضوع محیط زیست بوده‌اند و جای آثار دارای موضوع صلح و خشونت پرهیزی در این مجموعه خالی بود. تعداد آثار دانش اجتماعی که به فهرست شورا راه نیافتند، نسبت به سال گذشته ۲ درصد افزایش یافته

است. از ۳۴۷ اثر بررسی شده، ۱۰۹ کتاب در سال ۱۴۰۰، ۲۰۷ کتاب در سال ۱۳۹۹ و ۳۰ کتاب در سال ۱۳۹۸ منتشر شده‌اند.

در مجموعه‌ی بررسی شده، برخی آثار مربوط به مهارت‌های زندگی در حوزه‌ی دانش اجتماعی غیرعلمی و از وجه ادبی بی‌بهره‌اند و با این حال بازار نشر را اشباع کرده‌اند.

پرکارترین ناشر:

شرکت انتشارات فنی ایران پرکارترین ناشر در حوزه‌ی کتاب‌های دانش اجتماعی بوده است. بیشترین شمار آثار دارای کپی‌رایت متعلق به نشر هوپا بود. ۲۰۵ عنوان کتاب ویراستار داشتند.

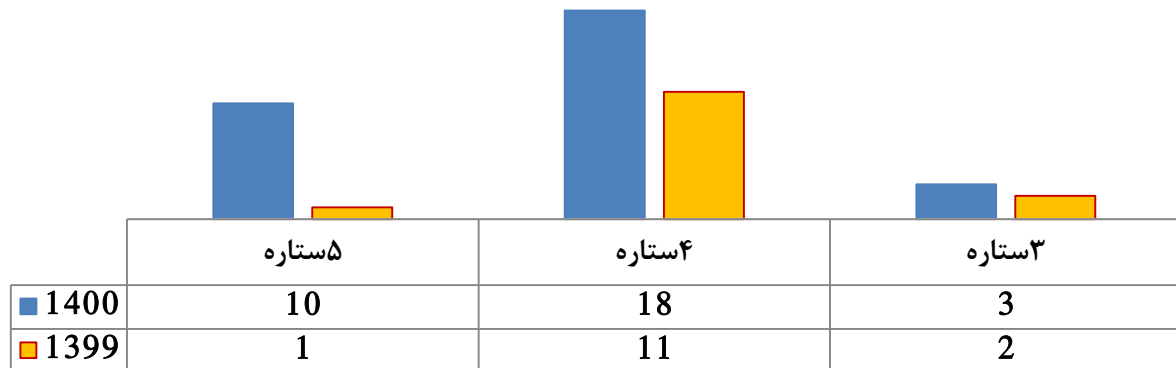
فراوانی آثار بر حسب گروه سنی:

بیشترین تعداد آثار دانش اجتماعی به گروه سنی ۵ - ۹ و کمترین تعداد به گروه سنی ۱۳ - ۱۵ سال اختصاص داشتند.

زندگینامه

از مجموع ۳۱ عنوان زندگینامه، ۹ عنوان تألیف و ۲۲ عنوان ترجمه بودند. ۹ عنوان شخصیت ایرانی و ۲۲ عنوان شخصیت خارجی داشتند. ۱۳ شخصیت زن و ۱۸ شخصیت مرد بودند. تعداد شخصیت‌های زن نسبت به سال گذشته افزایش پیدا کرده است.

فراوانی آثار زندگینامه در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ بر حسب جایگاه

فراوانی آثار بر حسب گروه سنی:

بیشترین تعداد آثار به گروه سنی ۱۰-۱۲ سال و کمترین تعداد به گروه سنی ۷-۹ سال اختصاص داشته‌اند. ۱۶ اثر دارای ویراستار بودند.

پرکارترین ناشر:

نشر گویا پرکارترین ناشر در حوزه‌ی زندگینامه بوده است. بیشترین شمار آثار دارای حق مؤلف (کپی رایت) به انتشارات «اطراف» اختصاص داشت.

چند پیشنهاد به پدیدآورندگان:

■ توجه لازم به نیازها، پرسش‌ها و دغدغه‌های امروز کودکان و نوجوانان در حوزه‌ی دانش اجتماعی از جمله انتشار، تألیف و ترجمه‌ی آثار بیشتر در زمینه‌ی محیط زیست، پرهیز از خشونت، صلح، مسائل بلوغ، تاریخ، حقوق کودک، حقوق شهروندی؛

■ تألیف و ترجمه‌ی بیشتر زندگینامه‌ی شخصیت‌های معاصر؛

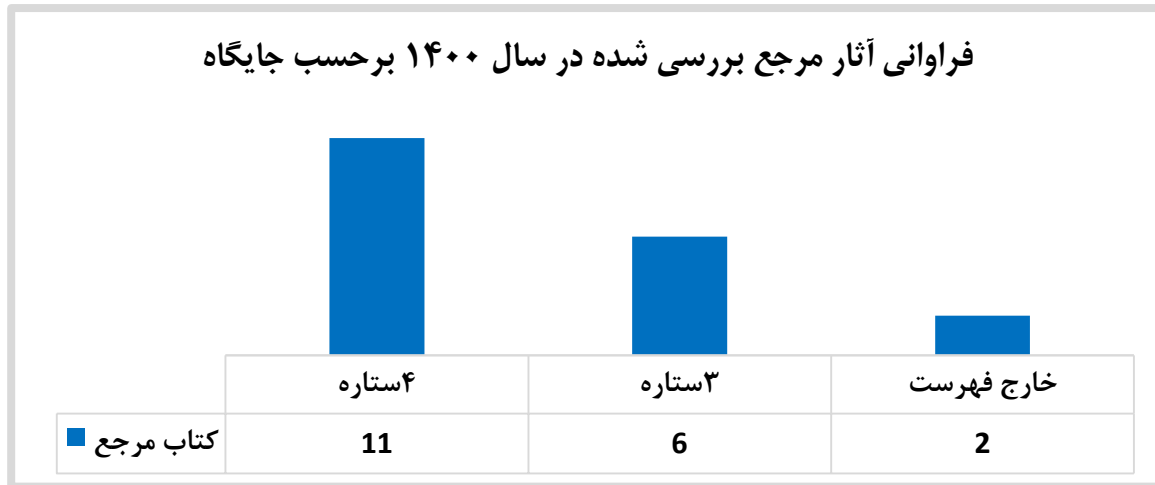
■ رعایت معیارهای ارزیابی پذیرفته شده‌ی جهانی برای زندگینامه‌ها در انتخاب آثار برای انتشار تألیف و ترجمه؛

■ لزوم توجه بیشتر به ویرایش آثار.

کتاب مرجع

امسال گروه مرجع با حضور ۸ عضو طی ۱۵ جلسه‌ی آنلاین ۷۲ کتاب بررسی کرد. از این تعداد ۵۳ کتاب از یک مجموعه بودند. یک کتاب ویراست جدید هم چون تاریخ آن مربوط به سال ۱۳۹۶ بود، از بررسی کنار گذاشته شد. در مجموع، امسال ۷۱ کتاب در گروه بررسی شد. به علت شباهت ساختاری بسیار زیاد مجموعه‌ی «یک فنجان دانستی»، از این به بعد در گزارش و آمار، کل مجموعه یک کتاب محسوب می‌شود. با این حساب آمار و ارقام بر اساس ۱۹ کتاب است.

انواع کتاب‌های مرجع امسال، نسبت به پارسال تنوع بیشتری داشتند. در مجموعه‌ی بررسی شده بیشترین گونه‌ی مرجع، دایره‌المعارف موضوعی و اطلاعات عمومی موضوعی بود.

امسال از سوی انتشارات سایان، اطلس‌های تاریخی جغرافیایی با موضوع‌های مختلف منتشر کرد. از طرفی مجموعه‌ی ۵۳ جلدی «یک فنجان دانستنی» از نشر نوشته هم موضوعات جذابی انتخاب کرده بود که پیش‌تر تقریباً به آن‌ها پرداخته نشده است، مثل قلعه‌ها، شوالیه‌ها و.

پرکارترین ناشران:

نشر نوشته از اصفهان جزء معدود ناشران غیرتهرانی است که ۵۳ جلد مجموعه‌ی یک فنجان دانستنی را چاپ کرده است که با توجه به گروه سنی مخاطبش، محتوای قابل قبولی داشت. انتشارات سایان هم ناشر شناخته شده‌ای در حوزه‌ی کتاب‌های مرجع است که امسال با چاپ ۹ کتاب قطور با جایگاه ۴ ستاره در صدر جدول ناشران مرجع قرار گرفت. در کتاب‌های بررسی شده‌ی انتشارات سایان، از اطلس و انواع اینفوگرافیک بهره گرفته شده که کیفیت و جذابیت آن‌ها را مطلوب‌تر کرده است.

در مجموعه‌ی بررسی شده کمترین تعداد صفحه مربوط به مجموعه‌ی کتاب یک فنجان دانستنی با ۳۲ صفحه و پرچم‌ترین کتاب «دایره‌المعارف مصور دانشمند: به من بگو هر دستگامی چگونه کار می‌کند؟» با ۴۰۸ صفحه بود. کمترین شمارگان ۱۰۰۰ نسخه و بیشترین ۵۰۰۰ نسخه، کمترین قیمت ۳۰۰۰۰ تومان و بیشترین قیمت ۵۰۰۰۰۰ تومان بود. بیشترین قیمت کتاب نسبت به سال قبل ۲ برابر شده است.

از ۱۹ کتاب مرجع بررسی شده، ۱۴ کتاب ویراستار نداشتند. در صورتی که کتاب اصلی ویراستار داشته اما در ترجمه از ویراستار چه فنی و چه علمی، استفاده نشده است. امسال هم مانند سال‌های قبل، کیهان و فضا و حیوانات موضوعاتی بودند که بیشترین آثار به آن‌ها اختصاص داشت.

نسبت کتاب‌های ترجمه به تألیف ۸۴ به ۱۶ درصد بود. آثار ترجمه هیچ کدام کپی‌رایت نداشتند.

فراوانی آثار مرجع برحسب گروه سنی:

بیشتر کتاب‌های مرجع مناسب گروه سنی ۱۳- ۱۵ سال و ۱۶ سال به بالا بودند. مجموعه‌ی ۵۳ جلدی یک فنجان دانستنی مربوط به گروه سنی ۵-۶ سال و ۷-۹ سال بود. در سال‌های اخیر کتاب مرجعی برای این گروه سنی منتشر نشده بود.

چند پیشنهاد به پدیدآوردگان و کاربران:

- توجه به ویژگی‌های یک اثر مرجع خوب مانند: داشتن بخش شیوه‌ی استفاده از کتاب، فهرست مندرجات، نمایه و کتابنامه، بهبود وضعیت تصاویر و صحافی کتاب‌های مرجع با توجه به حجم و ابعاد منحصر به فرد آن‌ها
- پرداختن به انواع دیگر کتاب مرجع مانند: منابع جغرافیایی، سرگذشتنامه‌های جمعی و واژه‌نامه‌ها؛
- پرداختن به موضوع‌های متنوع در آثار؛
- ارائه‌ی اطلاعات درست و لازم در مورد کتاب در صفحه‌ی شناسنامه‌ی آن توسط ناشران؛ همچنین ارائه‌ی فیبای کامل کتاب که مستلزم پیگیری ناشران از واحد فیبای کتابخانه ملی است؛
- استفاده از مترجم دارای تخصص موضوعی به ویژه در آثار مرجع با چند موضوع مختلف؛
- استفاده از ویراستار به ویژه ویراستار علمی برای اعتبار هر چه بیشتر اثر؛
- حذف نکردن ابزارهای دسترسی به اطلاعاتی که در اصل کتاب ترجمه شده بوده، مانند نمایه، واژه‌نامه و...؛
- همسان‌سازی مواردی مانند واژه‌نامه و نمایه با الفبای فارسی و نسخه‌ی فارسی کتاب،
- توجه ناشران به الکترونیکی کردن و چندرسانه‌ای کردن کتاب‌های مرجع.

چند پیشنهاد به کتابداران، آموزشگران و مروجان

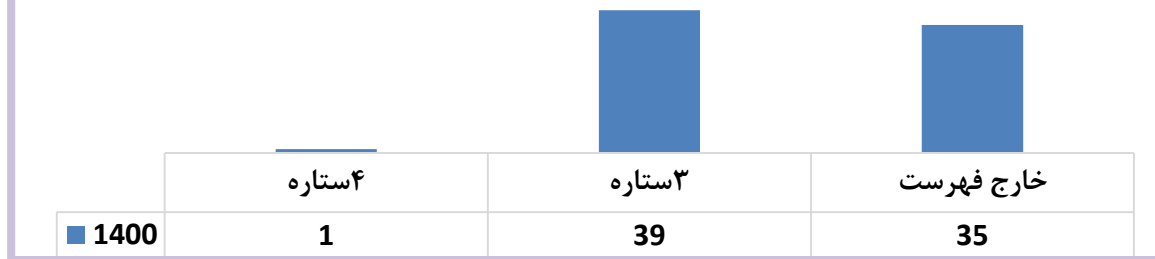
- توجه ویژه‌ی کتابداران، آموزگاران، مروجان خواندن و مسئولان مدارس به آشنا کردن دانش‌آموزان با کتاب مرجع و کارکرد این گونه کتاب‌ها؛
- برگزاری جلسات آشنایی با کتاب‌های مرجع توسط مروجان کتاب برای خانواده‌ها و کودکان و نوجوانان؛
- پرداختن به نقش مهم کتاب‌های مرجع در شناخت جهان و افزایش اطلاعات کودکان و استفاده از آن‌ها برای ارتقای کیفیت هوم‌اسکولینگ (آموزش در خانه).

آثار الکترونیکی

گروه بررسی آثار الکترونیکی در سال ۱۴۰۰ با ۹ عضو طی ۳۱ جلسه‌ی آنلاین ۷۵ کتاب صوتی بررسی کرد. برای گردآوری آثار فراخوان عمومی داده شد ولی پاسخ مناسب دریافت نشد و از طریق جست و جوی مستقیم نیز تعدادی اثر خریداری شد.

۵۳ درصد از آثار بررسی شده امتیاز ۳ یا ۴ ستاره به دست آورده و به فهرست شورا راه یافته‌اند. ۴۷ درصد نیز با کسب امتیاز کمتر، از ورود به فهرست شورا بازماندند. در این دوره، تنها یک اثر ۴ ستاره گرفت و هیچ اثر پنج ستاره‌ای ن. همچنان ویژگی‌های خلاقانه در تولید و اجرای آثار کمتر مشاهده شد و به لحاظ کیفی شاهد آثار برجسته نبودیم.

فراوانی آثار الکترونیکی بررسی شده در سال ۱۴۰۰ بر حسب جایگاه

از میان آثار بررسی شده، متن ۸۵ درصد تألیفی یا بازنویسی و ۱۵ درصد ترجمه از زبان‌های خارجی بود. ۴۳ درصد آثار مبتنی بر کتاب‌هایی بودند که قبلاً چاپ شده‌اند و ۵۷ درصد بر اساس متن اختصاصی تولید شده‌اند. دسته‌ی اخیر عمدتاً از تولیدات «آی‌قصه» بود. محتوای ۶۸ درصد از آثار به داستان و ۳۲ درصد به زندگینامه اختصاص داشت. مدت زمان ۴۳ درصد از آثار کمتر از یک ساعت و ۱۶ درصد بیشتر از ۳ ساعت بود. شیوه‌ی اجرای ۱۰ درصد آثار به صورت نمایش رادیویی بود که از صدای پیشه‌های مختلف و افکت صوتی و... استفاده کرده بودند. ۳۶ درصد، کتابخوانی ساده توسط یک کتابخوان بود. راپیان ۵۴ درصد از آثار با صداسازی، شخصیت‌های مختلف را با صداهای متنوع اجرا کرده‌اند. همچون گذشته، تولیدکنندگان به موسیقی کمتر توجه نشان داده‌اند و به ندرت موسیقی اختصاصی داشتند. تنها ۲ اثر از موسیقی اختصاصی بهره برده‌اند و در دیگر کارها موسیقی انتخابی بود. در مجموعه‌ی بررسی شده، کتاب تعاملی دیده نشد. گروه در جست‌وجوهای خود در بازار آثار الکترونیکی چنین اثری نیافت. مرجعی که اطلاعات آثار الکترونیکی را به صورت متمرکز و جامع ارائه دهد، همچنان وجود ندارد. این مسئله شناسایی این گونه آثار را دشوار ساخته است.

نشریات

نشست‌های گروه بررسی نشریات با ۴ عضو طی ۳۵ جلسه‌ی آنلاین برگزار شد. با همکاری بخش نشریات کتابخانه‌ی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، فهرست نشریات کاغذی موجود و همچنین فهرست نشریات الکترونیک تهیه شد. امسال ۲۳ نشریه‌ی غیردولتی و ۲۱ نشریه‌ی دولتی برای کودک و نوجوان منتشر شدند.

امسال ماهنامه‌ی «هدهد سفید» در حوزه‌ی نوجوان، ماهنامه‌ی «ویلکان» در حوزه‌ی کودک و نوجوان و ماهنامه‌ی الکترونیکی «سرای کودک» در حوزه‌ی کودک مورد بررسی قرار گرفت. نشریه‌ی «هدهد سفید» مخاطب خود را می‌شناسد و به لحاظ ویژگی ظاهری و محتوا مناسب مخاطب نوجوان است. زبان طنز جاری در موضوع‌های مختلف، داستان‌های پر رمز و راز، تعلیق در داستان‌ها، آشنایی با پدیدآورندگان ادبیات کودک و نوجوان، سفر به مناطق مختلف ایران و فراهم آوردن بستری برای پرورش مهارت در نوجوانان، مانند آموزش

نویسندگی، همه و همه، هدهد سفید را خواندنی‌تر کرده است. از سوی دیگر بخشی از تولید محتوای نشریه به عهده‌ی مخاطبان است که نشان می‌دهد مخاطب با نشریه ارتباطی قوی دارد.

گرچه هدهد سفید خود را کتاب معرفی می‌کند و زیر نظر نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور چاپ و منتشر می‌شود، از نظر گروه بررسی نشریات، به دلیل ادواری بودن، وجود سرگرمی و مطالب مطبوعاتی همچون گزارش، گفت‌وگو و بخش ارتباطی، در زمره‌ی نشریات ادواری قرار می‌گیرد.

نشریه‌ی ویلکان به میراث فرهنگی، بازی‌های سنتی حرکتی، محیط زیست و آداب و رسوم توجه نشان داده که از نکات مثبت آن است. علاوه بر آن دو زبانه بودن و همکاری نشریه با نهادها و ارگان‌های مختلف کرمانشاه در راستای اطلاع رسانی در خور تحسین است. با اینکه مخاطب مجله کودک و نوجوان است، مطالب انتخابی، بیشتر در حد گروه سنی خردسال و کودک است و مخاطب نوجوان سهم کمتری از آن‌ها دارد.

نشریه‌ی الکترونیکی سرای کودک با رویکرد سرگرمی در حوزه‌ی کودک به صورت پی‌دی‌اف و موشن‌گرافیک در فضای مجازی در دسترس است. گرچه مخاطب نشریه گروه سنی ۶ تا ۱۲ سال است، بیشتر مطالب به کودکان خردسال و دوره‌ی اول دبستان (۷-۹ سال) نزدیک است و مطالب کمتری به مخاطبان ۱۰-۱۲ سال تعلق دارد. پیشنهادهای گروه برای این نشریه از این قرار است: از نگاه آموزشی، زبان پند و اندرز و آموزش مستقیم فاصله بگیرد، در متن از زبان معیار استفاده کند و زبان گفتار و محاوره به کار نبرد، نسخه‌های پی‌دی‌اف و موشن‌گرافیک از لحاظ ویژگی ظاهری و محتوایی یکسان باشند.

فراوانی نشریات بر حسب گروه سنی:

فراوانی نشریات کاغذی بر حسب گروه سنی از این قرار است: کودک ۱۴ نشریه، نوجوان ۱۲ نشریه، کودک و نوجوان ۱۰ نشریه و خردسال ۸ نشریه.

فراوانی نشریات الکترونیکی در سال ۱۴۰۰ بر حسب گروه سنی از این قرار است: کودک ۹ نشریه، کودک و نوجوان ۶ نشریه، نوجوان ۵ نشریه و خردسال ۵ نشریه.

چند پیشنهاد به پدیدآوردگان:

- توجه به وجه مطبوعاتی مانند سرمقاله، خبر، گفت‌وگو، گزارش و بخش ارتباطی؛
- آشنا کردن کودکان با حقوق اجتماعی، شهروندی، حقوق کودک و کنشگری اجتماعی؛
- پرداختن به موضوع عشق در داستان‌ها متناسب با گروه سنی مخاطب؛
- توجه به کودکان دارای معلولیت، کودکان کار و کودکان طلاق؛
- پرداختن به ادبیات کهن، داستان ترجمه و مطالب علمی؛
- توجه به تنوع اقوام ایرانی.

گروه پژوهش در مهر ماه سال ۱۳۹۹ از همه‌ی گروه‌های بررسی در شورای کتاب کودک نظرخواهی کرد. با جمع‌آوری پیشنهادهای مطرح شده، به بررسی و اولویت‌بندی موضوعات پرداخت و پس از گفت و گوی درون‌گروهی موضوع عشق در ادبیات کودک و نوجوان را برگزید. این موضوع، پیشنهاد اعضای گروه رمان بزرگسال برای نوجوان شورا بود. با توجه به اهمیت این مقوله و چگونگی طرح آن در رمان نوجوان، بر آن شدیم در سال ۱۴۰۰ نیز این پژوهش را پی بگیریم. به امید آنکه به نتایج جامع‌تر و پربارتری دست یابیم.

روند پژوهش و فهرست کارهای انجام شده

بخش نظری پژوهش با مطالعه‌ی کتاب‌ها و مقالات مرتبط با موضوع پژوهش و با رجوع به منابع مختلف در این ارتباط، شکل گرفته و سپس پرسش‌های پژوهش ساخته و پرداخته شده‌اند. ضمن مطالعه با نگاه پژوهشی رمان نوجوان در محدوده‌ی جامعه‌ی آماری، به بررسی و جست‌وجوی پاسخ پرسش‌های پژوهش در این کتاب‌ها نیز پرداخته شده و در نهایت جمع‌بندی و نتیجه‌گیری انجام شده است. با توجه به گستردگی موضوع عشق و نیز ویژگی پویای آن، نمی‌توان تنها به بررسی متن کتاب‌ها و دستاوردهای آن بسنده کرد. بنا براین، در ادامه‌ی روند پژوهش مطالعه‌ی می‌دانی نیز انجام شد. با در نظر گرفتن برنامه‌ریزی انجام‌شده، اعضای گروه پژوهش به ترتیب زیر عمل کرده‌اند:

۱- مطالعات نظری؛

۲- طراحی پرسش‌های پژوهش بر اساس بخش نظری؛

۳- مطالعه و تحلیل کتاب‌های جامعه‌ی آماری تعیین شده بر اساس پرسش‌های پژوهش؛

۴- گفت و گو با نویسندگان و فعالان حوزه‌ی ادبیات کودک و نوجوان؛

نشست و گفت و گوی حضوری با آقای ناصر یوسفی در تاریخ ۱۳ خرداد ۱۴۰۰؛

نشست و گفت و گوی حضوری با آقای سیدآبادی در تاریخ ۳۱ خرداد ۱۴۰۰ و مصاحبه‌ی کتبی و غیرحضوری با آقای فرهاد حسن‌زاده؛

۵- طرح برنامه برای انجام کار می‌دانی و جمع‌آوری نظرات مخاطبین و خوانندگان آثار (گفت و گو با مخاطبان نوجوان در باره‌ی تعدادی از کتاب‌ها)؛

۶- تحلیل آثار.

لزوم بررسی محدود و دقیق موضوع عشق در ادبیات کودک و نوجوان:

یکی از انواع داستان‌های واقعی، داستان‌های عاشقانه است. موضوع عشق به ویژه در دوران نوجوانی از درونمایه‌هایی است که نسبت به آن هم نیاز وجود دارد و هم علاقه. شناخت جنس مخالف و ابراز دوستی و معاشرت طبیعی و دوستانه، موضوع بسیاری از داستان‌های احساساتی و عاشقانه است. ادبیات کودکان و نوجوانان کشور ما در برابر این نیاز طبیعی سکوت اختیار کرده‌است. عشق در این قصه‌ها آسان به دست نمی‌آید و عشق واقعی مستلزم رنج بسیار و گذشتن از امتحان‌های گوناگون است.

مختصری درباره‌ی جلسات دیدار و گفت و گو با نویسندگان و فعالان حوزه‌ی ادبیات کودک و

نوجوان

همان‌گونه که پیش‌تر اشاره شد، گستردگی موضوع و نیز ویژگی پویای آن سبب می‌شود که نتوان تنها به متن کتاب بسنده کرد. برای دستیابی به نتایج دقیق‌تر لازم است علاوه بر بررسی نظری و تحلیل کتاب‌ها، از دیدگاه افراد دغدغه‌مند این حوزه نیز مطلع شد و در روند پژوهش به آن‌ها مراجعه و استناد کرد. گفت و گوهایی شفاهی و کتبی در این بخش با محوریت دو موضوع «عشق در ادبیات کودک و نوجوان» و «نگاهی به حضور و ظهور عشق در آثار نویسندگان» انجام شده است. گزارش کوتاهی از این گفت و گوها را در زیر آورده‌ایم:

۱- نشست و گفت و گوی حضوری با آقای ناصر یوسفی (نویسنده) در تاریخ ۱۳ خرداد ۱۴۰۰

هر موضوعی غیر از جنگ می‌تواند عاشقانه باشد. چرا در ادبیات کودک و نوجوان به عشق پرداخته نشده است؟ در دوره‌ای از تاریخ کشور ما حرکت جامعه به سمت حذف عشق بود، از این‌رو کودک و نوجوان با عشق‌ورزی و نشان دادن محبت و ابراز همدلی بیگانه بود. او برای ابراز محبت و عشق‌ورزی تربیت نشده است. این در حالی است که عشق طیف گسترده‌ای دارد: عشق به انسان، همدلی، همکاری، دیده‌شدن، شنیده‌شدن، احترام گذاشتن به تفاوت‌ها، دوست‌داشتن طبیعت و... همه‌ی این‌ها در آموزش مهارت عشق‌ورزی معنا پیدا می‌کنند. کودک و نوجوان ما باید از طریق تجربه‌ی همزیستی با انسان‌های دیگر، احترام به منافع همگانی و بردباری را بیاموزد. این مهارت‌ها زمینه‌ساز عشق و صلح اند که جامعه‌ی جهانی به آن‌ها نیاز دارد.

۲- نشست و گفت‌وگویی حضوری با آقای علی اصغر سیدآبادی (نویسنده) در تاریخ ۳۱ خرداد

۱۴۰۰

تعریف عشق بسیار پیچیده است. عشق پیچیده‌ترین کنش ناگزیر آدم‌هاویک کنش رازآلود است. عشق نه به دانش نیاز دارد نه به مهارت. عشق یک اتفاق است و زمانی بروز می‌کند که کودک پا به مرز بزرگسالی می‌گذارد. عبور از این مرز به عوامل گوناگونی همچون آب و هوا، سنت و اعتقادات بستگی دارد. باید بین عشق و عشق‌ورزیدن تفاوت وجگذاشت. وقتی از عشق صحبت می‌کنیم، دوست‌داشتن به اضافه‌ی یک کشش جسمانی است. اگر رابطه‌ی جسمانی را کنار بگذاریم، مفهوم گسترده‌تری را شامل می‌شود، مثل عشق به دیگری، دوست‌داشتن گیاه، حیوان، خانواده. ولی عشق‌ورزیدن یک مهارت است و دانش می‌خواهد زیرا در خود حسادت، انحصارطلبی و... دارد. ادبیات در فرهنگ ما ابزار بیان عشق‌ورزی بوده است، مثل اشعار سعدی، حافظ، مولانا.

۳- مصاحبه‌ی کتبی و غیرحضوری با آقای فرهاد حسن‌زاده (نویسنده)

وقتی از داستان عاشقانه حرف می‌زنیم، فقط از فعل و انفعالات روحی نمی‌گوییم بلکه عشق را در مسیر رویدادهای زندگی پیش چشم مخاطب قرار می‌دهیم. این رویدادها ممکن است مبارزات انقلابی باشند، جنگ، بلایای طبیعی یا چیزهای دیگر. یعنی منطبق کردن دو یا چند لایه از وجود انسانی و رویدادهای جاری زندگی. مثلاً در کتاب «این وبلاگ واگذار می‌شود» ما شاهد عشق در بستر جنگ هستیم. در «بینوایان» شاهد عشق و شور انقلابی هستیم. از سویی کودکان در حین عبور از کودکی به جوانی خودشان را بیشتر می‌شناسند. بخشی از این شناخت تجربی است و بخشی از طریق

رسانه‌ها. کتاب هم یک رسانه است، نوعی خوراک روحی و فکری که علیرغم وجه سرگرم کننده‌اش می‌تواند باعث شناخت انسان از خود بشود. هر ژانری هم کارکرد خودش را دارد.

از سویی دیگر، با روایت داستان‌هایی با مضمون عشق به جنبه‌هایی از طبیعت انسان می‌پردازیم، به نیازی که نه از روی هوس بلکه یافتن پناهگاه و گریزگاه برای مقابله با ترس از تنهایی و ناتوانی در برابر ابهام‌های جهانی که در آن زیست می‌کنیم، به تغییرات و نوسانات روحی یک انسان در مسیر رشد و بلوغ، در عین حال این‌گونه داستان‌ها به نوجوانان فقط از عشق نمی‌گویند بلکه آن‌ها را در رسیدن به تفکر خلاق یاری می‌رسانند. به آن‌ها در گرفتن تصمیم‌های سخت و پشت سر گذاشتن بن‌بست‌های پیش رویشان کمک می‌کنند. امیدواری و از خودگذشتگی ممی آموزند و به‌طور ناخودآگاه اندیشه‌شان را صیقل می‌دهند.

جامعه‌ی آماری:

جامعه‌ی آماری این پژوهش، رمان‌های نوجوان با مضمون عشق بوده‌اند که در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹ در شورای کتاب کودک بررسی شده‌اند.

گزارش کار میدانی با نوجوانان و تحلیلی کوتاه از کار می‌دانی

بر اساس تصمیم گروه پژوهش، علاوه بر بررسی و تحلیل محتوایی رمان‌های نوجوان، سازو کاری اندیشیده شد که بتوان به طور مستقیم نظرات مخاطبان را نیز مد نظر قرار داد. این تصمیم از این رو گرفته شد که بررسی یک جانبه‌ی کتاب‌ها بدون در نظر گرفتن تأثیر آن بر مخاطب، نتیجه‌ای دور از واقعیت در پی داشت. اطلاع از برداشت مخاطبان که در این پژوهش رده‌ی سنی نوجوان را شامل می‌شود، در رابطه با موضوع عشق می‌توانست دیدی جامع و دقیق به ما بدهد. به ویژه نظر مخاطب امروزی در باب عشق ممکن است بسیار متفاوت با دید تحلیلی ما یا حتی نویسندگان کتاب‌ها باشد.

بنابراین از پاییز ۱۴۰۰ طی جلساتی که پیرامون چگونگی انجام این کار داشتیم و با هم‌اندیشی اعضای گروه به ۴ عنوان کتاب از میان کتاب‌های جامعه‌ی آماری رسیدیم. این عناوین عبارت بودند از:

* این وبلاگ واگذار می‌شود. * عاشقانه‌های یونس در شکم ماهی

* سایه‌ی هیولا * خطای ستارگان بخت ما

در پژوهش حاضر علاوه بر روش همیشگی که بر مبنای ارائه‌ی دیدگاه اعضای گروه در مورد کتاب‌هاست، بر دیدگاه نوجوانان نیز تکیه شده‌است. همین نظرات تفاوت‌هایی بین این پژوهش و پژوهش‌های پیشین به وجود آورد. استفاده از مشارکت نوجوانان در این پژوهش فرصتی برای ارائه‌ی دیدگاه آن‌ها فراهم کرد و بر نتایج پژوهش نیز تأثیرات قابل توجهی گذاشت.

مشارکت نوجوانان، سبب رسیدن به دیدگاهی چندجانبه و جامع پیرامون کتاب‌ها شده‌است. این نگاه نو و متفاوت می‌تواند در ادامه‌ی روند پژوهش حاضر و پژوهش‌های آینده مؤثر باشد. امید است که بتوانیم در پژوهش‌های بعدی هم بتوانیم از نظرات مخاطبان تا حد امکان آگاهی پیدا کنیم و بررسی دقیق‌تر و چندجانبه‌تری انجام دهیم.

تحلیل و بررسی کتاب‌ها بر اساس پرسش‌های پژوهش

با توجه به مباحث ارائه شده در بخش نظری و تنوع داستان‌ها به نظر می‌رسید دسته‌بندی کتاب‌ها بر اساس یک ویژگی مشترک بتواند در روند تحلیل و نتیجه‌گیری راهگشا باشد. در این مورد بر تعریفی از عشق تأکید شد که ریشه در اساطیر یونانی دارد و رد پای آن در ادبیات جهان از جمله کشور ما مشهود است و در تعاریف روان‌شناسان، اندیشمندان و پژوهشگران نیز تأثیرگذار بوده و هست. این تعریف، عشق را به سه دسته‌ی: اروس، فیلیا و آگاپه تقسیم می‌کند. در این بخش خلاصه‌ای از بررسی و تحلیل کتاب‌های جامعه‌ی آماری ارائه می‌شود. در تحلیل هر کتاب، ابتدا خلاصه‌ای از داستان و اتفاقات بیان و در ادامه، تحلیل بر مبنای پرسش‌های پژوهش انجام شده است. کتاب‌ها در سه دسته‌بندی زیر مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته‌اند:

۱- اروس (Eros)

شامل کتاب‌های: عاشقانه‌ای به نازکی یک تار مو، بندبازان، عشق در میان مرغ‌ها، جنگ که تمام شد بی‌دارم کن.

۲- فیلیا (Philia)

شامل کتاب‌های: سارا و موج‌های عاشق ارس، گرگ‌ها هم عاشق می‌شوند، در یک ظهر داغ تابستان دختری از بصره آمد، این وبلاگ واگذار می‌شود، عاشق شدن پری‌های دریایی به روایت آب، یعقوب را دوست داشتم، خطای ستارگان بخت ما.

۳- آگاپه (Agape)

شامل کتاب‌های: سایه هیولا، نغمه‌ای برای الاگری، عاشقانه‌های یونس در شکم ماهی، درناهای عاشق، قصر آبی.

سخن آخر

موضوع عشق اگرچه بسیار مهم است، در جامعه‌ی ما همواره با محدودیت‌های فروانی مواجه بوده است: از ممیزی حاکم بر نشر گرفته تا ایجاد محدودیت‌های والدین در دسترسی فرزندانشان به کتاب‌هایی با این مضمون. این وضعیت باعث شده است نویسندگان به موضوع عشق به شکلی محتاطانه و سطحی بپردازند. در حالی که رمان عاشقانه می‌تواند جایگزین تجربه‌های جسمانی و روانی در نوجوانان باشد. اگر رمان‌های عاشقانه با دستی بازتر نوشته شوند و با پرداخت پررنگ‌تری از بخش تنانه همراه باشند، می‌توانند به ایجاد مهارت عشق‌ورزی در نوجوانان کمک کنند.

علاوه بر موضوع تنانگی، تجربه‌ی کار می‌دانی با نوجوانان و دیدگاه آن‌ها در رابطه با رمان‌های عاشقانه، نیازشان به شناخت و درک متقابل از جنس مخالف را نشان می‌دهد. این موضوع در رمان‌های تألیفی به مراتب کمتر از رمان‌های ترجمه مطرح می‌شود. درحالی که نوجوان امروز نیاز به تقویت مهارت در زمینه‌ی شناخت و برقراری ارتباط و بیان احساسات در بستری واقعی‌تر و ملموس‌تر دارد. در کتاب‌های تألیفی دارای مضمون عاشقانه، بیشتر با فضایی خیال پردازانه از عشق و تصور عشق به معشوق تنها در ذهن شخصیت‌ها مواجه هستیم. در این آثار عموماً با موقعیت‌هایی مواجه نیستیم که گفت و گوهای شخصیت‌های داستان به شکلی به بیان احساسات و به تبع آن شناخت متقابل طرفین بیانجامد.

ترویج خواندن شورای کتاب کودک

گروه ترویج خواندن شورای کتاب کودک در سال شورایی ۱۴۰۰ با ۲۲ عضو به کار خود ادامه داد و با توجه به وضعیت ویژه و پاندمی کرونا، در ۲۰ جلسه‌ی مجازی و ۴ جلسه‌ی حضوری به برنامه‌ریزی فعالیت‌های خود پرداخت.

اعضای گروه با تهیهی بیش از ۱۳۰ کلیپ و ویدئو در راستای اهداف خود، با معرفی کتابهای مناسب، اطلاعاتی در مورد مناسبتها و آیینهای ملی و جهانی و نیز مشاهیر ادبیات کودک در فضای اینستاگرام با مخاطبان به اشتراک گذاشتند. در مواردی مخاطبان نیز در تهیهی آنها مشارکت داشتند.

شرکت در سی و ششمین کارگاه ادبیات کودک شورای کتاب کودک برای معرفی چرایی و چگونگی کار گروه، همکاری با دیگر گروههای ترویجی شورای کتاب کودک و همچنین دیگر نهادهای مروج خواندن از فعالیتهای گروه در سال جاری بوده است.

با شیوع پاندمی کرونا گرچه این گروه طیف وسیعی از مخاطبان خود را از دست داده، بازخورد مثبت مخاطبان و داشتن بیش از ۲۰۰۰ دنبال کننده و همچنین مشارکت مخاطبان برای معرفی کتاب و گاهی قصهگویی در فضای مجازی، ما را به اثر بخشی محتوای برنامههای تولیدی امیدوار و به ادامهی کار و یافتن شیوههای جدید برای جذب مخاطب بیشتر ترغیب می کند.

ارتباط مجازی با مخاطبان، مشکل فاصلهی جغرافیایی را هم از بین برده و امکان تعامل و حتی عضوگیری از دیگر شهرهای کشور را فراهم کرده است.

خدمات کتابخانهای برای ناشنوایان و کمشنوایان

امسال گروه ارائهی خدمات کتابخانهای برای ناشنوایان و کمشنوایان با ۱۰ عضو فعالیتهای خود را در ۲ بخش اجرای کرد: در بخش کتابشناسی ۲۱ عنوان کتاب بررسی شد. از این بین ۱۵ عنوان کتاب مناسب «نمایش - تکخوانی - قصهگویی - بلند خوانی»، ۳ عنوان مناسب «نمایش - تکخوانی - بلندخوانی»، ۲ عنوان مناسب «قصهگویی - بلند خوانی - تکخوانی» برای کودکان ناشنوا تشخیص داده شدند. این کتابها با محوریت موضوعی محیطزیست، دوستیابی، مهربانی، آشنایی با فرهنگ ملل، پرسشگری، تفاوتها، تشویق به مطالعه، توجه به حقوق و نیازها و احساسات دیگران، مهارتهای تقویت توانمندیهای خود و توجه به خلاقیت، است.

همچنین در بخش فعالیتهای ترویجی، ۱۰ عنوان از این کتابها به زبان اشاره قصهگویی و بلندخوانی، ضبط و به صورت مجازی منتشر شدند.

خواندن برای کودک بیمار

گروه کتاب و کودک بیمار در راستای اهداف شورای کتاب کودک یعنی گسترش فرهنگ کتابخوانی، ترویج ادبیات و کتابهای باکیفیت و مناسب، با توجه به نیازهای کودکان بیمار تشکیل شده است. اعضای گروه می کوشند با کتابخوانی و قصهگویی هم لحظات شاد و امیدوارکنندهای برای کودکان بیمار فراهم آورند و هم آنها را با ادبیات آشنا کنند.

امسال به دلیل ادامهی فراگیری کووید ۱۹ و نبود امکان حضور در بیمارستانها، گروه با ۱۴ عضو، همچنان فعالیت خود را در کانال تلگرام ادامه داد. تا شهریور ۱۴۰۰، ۳۴۷ فایل کتاب یا قصه روی کانال گروه کتاب و کودک بیمار بارگذاری شدهاند.

به منظور رشد و ارتقای توان اعضا، در طول سال جلسههای آموزشی و دورهای با هدف تصمیمگیری و برنامهریزی در بارهی مناسبتها، تبادل نظر، تجربه و بررسی کتابها و قصههای ارائهشدهی اعضا تشکیل شده است.

خدمات کتابخانهای برای کودکان نابینا و کمبینا

امسال این گروه با ۷ عضو فعالیت خود را ادامه داد. گزارش این فعالیتهای به شرح زیر است:

- ارزیابی و تهیه‌ی فرم (برگه‌ی بررسی) ۷ کتاب که از دیگر گروه‌های بررسی با موضوع معلولیت به گروه معرفی شدند؛
- انتخاب کتاب برای جایزه‌ی بین المللی تکتوس از میان ۹ اثر رسیده‌ی حسی-لمسی؛
- انتخاب کتاب برای فهرست دو سالانه‌ی IBBY از میان ۲۸ اثر چاپی و ۲ اثر حسی-لمسی؛
- نشست زنده به مناسبت هفته‌ی ملی کودک با موضوع پذیرش معلولیت از سوی کودک و خانواده و نقش ادبیات در این فرایند در صفحه‌ی اینستاگرام شورا؛
- برگزاری برنامه‌ی قصه‌گویی و نمایش در فضای مجازی توسط قصه گو، عروسک گردان و کودکان نابینای دعوت شده از پیش دبستانی بهشت خزانه و پخش آن از بسترهای مجازی شورا؛
- نشست زنده‌ی قصه‌گویی و کودک نابینا به مناسبت هفته‌ی کتاب و کتابخوانی توسط اعضای گروه و دعوت از آموزگار کودکان نابینا و پخش از صفحه‌ی اینستاگرام شورا؛
- برگزاری کارگاه قصه، نمایش و خمیر توسط گروه و دعوت از کودکان نابینا و والدین آنها برای شرکت با مشارکت گروه ترویج؛
- شرکت در نمایشگاه کتاب‌های حسی لمسی بادبادک؛
- شرکت در جلسه‌ی هم‌اندیشی با کارگروه کودکان با نیاز ویژه (نابینا) موسسه پژوهشی کودکان دنیا.

بامداد کتابخانه‌ها

- برگزاری ۲۰ جلسه‌ی شورای مدیریت بامداد در فضای مجازی؛
- اجرای طرح خورجین کتاب به دلیل باز نبودن مدارس در دوران شیوع کووید ۱۹ در برخی مناطق مانند روستای اسکمان شهریار، دبستان باهنر روستای حسینوند لرستان، دبستان مالک اشتر روستای رمضان آباد لرستان، کتابخانه‌ی جمیل آباد بافت کرمان؛
- برگزاری مستمر کارگاه‌های آنلاین کتابخوانی گفت و گو محور همراه با فعالیت‌های هنری برای کودکان دبستانی در مراکزی که بامداد کتابخانه‌ها فعال است و تشکیل گروه‌های واتس‌اپی پشتیبان این کارگاه‌ها برای ارتباط با کودکان و آموزگاران همکار طرح در هر منطقه با هدف عمق بخشیدن به خواندن؛
- ادامه‌ی کار کتابخانه‌ی مجازی بامداد کتابخانه‌ها (بامداد سخنگو) که سه سال است داستان، غیرداستان و شعر به صورت فایل‌های صوتی و ویدیویی منتشر می‌کند. امسال در این کانال داستان‌های تصویری بدون متن با هدف آشنا شدن کودکان با تجربه‌ی روایتگری از طریق تصویرخوانی و درک معنا منتشر شده‌اند. کتابداران بامداد از مخاطبان خواستند که پس از دیدن این داستان‌ها، روایت خود را از داستان به شکل نوشته یا فایل صوتی برای ما ارسال کنند. گزارش مفصل این کانال پیوست شده است.)؛
- خواندن با کودکان با نیازهای ویژه: بامداد کتابخانه‌ها با آغاز زنگ کودکان با نیازهای ویژه در شورای کتاب کودک، به منظور جلب توجه فعالان حوزه‌ی کودکی و کتاب کودک به موضوع خواندن با کودکان با نیازهای ویژه، فعالیت‌های خود را در این زمینه شروع کرد. در گام اول، کودکان با نیازهای ویژه در کتابخانه‌های طرح شناسایی شدند. برای ۱۰ نفر از کودکانی که به ویلچر نیاز داشتند، با جلب حمایت‌های مالی، ویلچر تهیه و ارسال کردیم. به این ترتیب،

امکان آمدن کودکان معلول حرکتی به کتابخانه فراهم شد. در گام دوم، ۴۰ عنوان کتاب با موضوع کودکان با نیازهای ویژه از فهرست شورای کتاب کودک انتخاب و تهیه و برای تمامی کتابخانه‌های بامداد فرستاده شد. در گام سوم، تسهیلگران بامداد، در کارگاه‌های آنلاین برای کودکان دبستانی کتاب با موضوع کودکان با نیازهای ویژه را بلندخوانی و درباره‌ی حقوق کودکان دارای معلولیت با آن‌ها گفت و گو کردند؛

• برگزاری کارگاه جایگاه و اهمیت کتابخوانی در رشد همه جانبه‌ی دانش آموزان برای والدین و مربیان مناطق تحت پوشش بامداد و نیز کارگاه والد و کودک در دبستان ام‌ابی‌ها در پاسک برای استفاده‌ی همکاران بامداد کتابخانه‌ها در منطقه و مادران دانش آموزان؛

• برگزاری کارگاه ۳ روزه در فضای مجازی با موضوعات آشنایی با ادبیات کودک، شیوه‌های ترویج خواندن و مستندسازی برای کتابداران مدرسه‌ی کلپورگان سراوان سیستان و بلوچستان، مربیان یک مدرسه در اصفهان، کتابداران انجمن آینده سازان جوان منطقه‌ی دشتیاری، کتابداران انجمن حمایت از کودکان کار و نیز آموزگاران همکار طرح بامداد کتابخانه‌ها؛

• انتخاب و تهیه‌ی کتاب برای کتابخانه‌های غیر بامداد شامل ۲ کتابخانه‌ی روستایی در همدان، کتابخانه‌ی باغچه مهر، کتابخانه‌ی مدرسه‌ی کلپورگان سراوان سیستان و کتابخانه‌ی یک دبستان غیرانتفاعی در اصفهان، همراه با آموزش رده بندی دیویدی دربرخی از این مراکز؛

• درخواست طراحی لوگو برای طرح بامداد کتابخانه‌ها از خانم شعله محلوجی و استفاده از آن به طور رسمی از ابتدای سال ۱۴۰۰؛

• تهیه‌ی فهرستی از ۲۵۰ عنوان کتاب مناسب زندگی و محیط آموزشی کودکان بامداد؛
• تهیه‌ی ۲۰ نسخه از کتاب‌های موجود در بازار بر اساس فهرست تهیه شده، با تخفیف ۳۰ تا ۵۰ درصد از ناشرین و با هزینه‌ی نزدیک به ۸۵ میلیون تومان؛

• آماده سازی این منابع (۲/۵۰۰ نسخه)؛

• بامداد کتابخانه‌ها در سال ۱۴۰۰ مناسبت‌هایی همچون جشن نوروز تا روز جهانی کتاب کودک، هفته‌ی خانواده و تنوع فرهنگی، گفت و گو و توسعه، هفته‌ی ملی محیط زیست، روز جهانی صلح، هفته‌ی ملی کودک، شب یلدا، روز جهانی بازی، روز سپندارمذگان و روز درختکاری را با محوریت کتابخوانی در کتابخانه‌های بامداد برگزار کرد؛

• پاسخ مثبت بامداد به درخواست شورای مدیریت ادبیات و نیز کمیته‌ی جوایز شورا. بخشی از برنامه‌های مجازی روز جهانی کتاب کودک و اعلام کتاب‌های برگزیده و شایسته‌ی تقدیر شورا با مشارکت کودکان بامداد اجرا شد؛

• پاسخ به فراخوان هفته‌ی بلندخوانی موسسه پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان (۲ تا ۸ بهمن) با به اشتراک گذاشتن تجربه‌های بلندخوانی کودکان بامداد در فضاهای مجازی بامداد؛

• همکاری با برخی نهادهای غیردولتی و نیمه دولتی، گروه غنچه مهر، بچه‌های بلوچ، مهر بلوچ و خیریه‌ی امام رضا در اردبیل، انجمن حمایت از کودکان کار و...؛

• معرفی فعالیت‌های طرح بامداد کتابخانه‌ها در سی و پنجمین کارگاه ادبیات کودک شورا و جذب نیروی داوطلب برای همکاری با طرح؛

• تهیه‌ی کلیپ‌های آموزشی خلاق (۱۵ مورد) برای استفاده در کتابخانه‌های بامداد، به ویژه در دوران کرونا؛

- حضور فعال کتابخانه‌ی روستای آبادان در اجرای تمامی برنامه‌های مناسبی شورا. بامداد با توجه به آموزش‌های مستمر و علاقه‌مندی شخصی کتابدار این مرکز، امیدوار است در راستای تشویق کودکان برای مراجعه‌ی بیشتر به این مرکز فرهنگی نیز تلاش شود؛
- کتابخانه‌های جدیدی که بامداد در این سال راه اندازی کرد:
  - ۳ کتابخانه‌ی ثابت و یک کتابخانه‌ی سیار در منطقه‌ی شیروان خراسان شمالی؛
  - ۲ کتابخانه‌ی ثابت و سیار در منطقه‌ی شهریار؛
  - ۲ کتابخانه در منطقه‌ی سرباز سیستان و بلوچستان؛
  - یک کتابخانه در روستای سعادت آباد رفسنجان؛
  - ۲ کتابخانه در شهر اسدیه در خراسان جنوبی؛
  - یک کتابخانه در گلشهر بانه کردستان.
- بامداد در این سال، با داشتن بیش از ۴۵ نفر حامی مالی، حدود ۱۵۵ میلیون تومان جذب مالی داشت. با سپاس ویژه از حمایت‌های سرکار خانم انصاری و هیئت مدیره‌ی محترم شورای کتاب کودک. چشم انداز:
  - ۱- فعال کردن کمیته‌های تعریف شده در شورای مدیریت بامداد؛
  - ۲- تهیه‌ی انواع محتواهای آموزشی مانند کلیپ، دستنامه به صورت پی دی اف و...؛
  - ۳- راه‌اندازی صفحه‌ی آموزش خلاق بامداد کتابخانه‌ها در اینستاگرام؛
  - ۴- راه‌اندازی سایت بامداد کتابخانه‌ها؛
  - ۵- استفاده‌ی بهینه از فضای مجازی و برگزاری کارگاه‌های مختلف آموزشی برای مربیان و دانش آموزان.

پیوست گزارش بامداد کتابخانه‌ها

کانال بامداد سخنگو، کتابخانه‌ی مجازی بامداد کتابخانه‌ها به آدرس <https://t.me/bamdadlib> در روزهای پایانی اسفند ۱۳۹۸ با شیوع بیماری کووید ۱۹، به مناسبت خانه‌نشینی کودکان راه‌اندازی شده است. در این کتابخانه‌ی مجازی، قصه، داستان، غیرداستان و شعر صوتی و تصویری گذاشته می‌شود که توسط پدیدآورندگان، مروجان کتابخوانی، قصه‌گوها و کودکان و نوجوانان و دیگر علاقه‌مندان خوانده می‌شوند. کوشیم در این کانال در انتشار آثار به ۳ مورد پایبند باشیم:

- ۱ - رعایت حق مالکیت پدیدآورندگان (کپی رایت)؛
- ۲ - توجه به کیفیت هنری و ادبی آثار انتخابی از فهرست شورای کتاب کودک؛
- ۳ - توجه به کیفیت ضبط آثار؛

این کانال کتابخانه‌ی کوچک سخنگویی است برای کودکان دور و نزدیک، آشنا و ناآشنا، در این دیار و دیاران دورتر.

اهداف کانال بامداد سخنگو:

❖ تشویق کودکان و نوجوانان و حتی بزرگسالان برای ماندن در خانه در دوران همه گیری کرونا و عدم دسترسی به کتاب؛

❖ ترویج کتابخوانی در میان گروه‌های سنی متفاوت و همچنین کودکان با نیازهای ویژه، به طور خاص کودکان نابینا و کم بینا؛

❖ مشارکت خانواده در کار مهم خواندن با خردسالان و کودکان؛

❖ بهره گرفتن از علاقه‌ی مخاطبان به داده‌های صوتی و تصویری با هدف علاقه مند شدن آن‌ها به قصه، داستان

و شعر؛

❖ آشنایی کودکان و نوجوانان با پدیدآورندگان کتاب کودک؛

❖ مشارکت پدیدآورندگان کتاب کودک، کودکان و نوجوانان و دیگر علاقه مندان برای تهیه فایل‌های صوتی و تصویری کتابخوانی و قصه گویی.

محتوای کانال امداد سخنگو تا پایان سال ۱۴۰۰:

بامداد سخنگو با صدای آفرینندگان و دوستداران ادبیات، با بال‌های قصه و خیال به خانه‌های دور و نزدیک پرواز می‌کند. تا کنون در این کانال ۹۷ داستان ویدئویی، ۱۸۲ داستان صوتی، ۵۹ غیرداستان، ۳۱ شعر صوتی و ویدئویی، ۲۱ کتاب الکترونیکی، ۸ دست‌نوشته، ۵ نمایش رادیویی، ۲۸ معرفی کتاب، ۴ مورد شاهنامه خوانی، یک خاطره نویسی، ۱۵ مورد آموزش‌های خلاق بامداد کتابخانه‌ها تهیه شده است. همچنین در این کانال علاوه بر زبان فارسی، داستان، لالایی و متل‌هایی به زبان‌های کردی، ترکی، عربی و بلوچی و گویش گیلکی آمده است.

بامداد سخنگو در هفته‌ی بلندخوانی ۲ - ۸ بهمن ۱۳۹۹:

بامداد کتابخانه‌ها همراه با موسسه‌ی پژوهشی تاریخ ادبیات کودکان و برنامه‌ی "با من بخوان" و دیگر مروجان هفته‌ی بلندخوانی را در روزهای ۲ تا ۸ بهمن با شعار «در خانه با هم بخوانیم» برگزار کرد. همچنین طی فراخوانی از بچه‌ها و بزرگ‌ترها خواست فیلم بلندخوانی خود را از هر کتابی که دوست دارند، در هفته‌ی «بلند بخوانیم» برای بامداد بفرستند. این فیلم‌ها در کانال بامداد سخنگو گذاشته شدند.

مناسبت‌ها در کانال بامداد سخنگو:

تا کنون در کانال بامداد سخنگو هماهنگ با کمیته‌ی ترویج خواندن شورای کتاب کودک، هفته‌ی ملی کودک، شب یلدا، روز گرامیداشت عشق (سپندارمذگان)، روز درختکاری، جشن نوروز تا روز جهانی کتاب کودک، روز زمین پاک، هفته‌ی خانواده - تنوع فرهنگی، گفت‌وگو و توسعه و هفته‌ی محیط زیست ۱۴۰۰ برگزار شده است.

همچنین به مناسب روزهای فردوسی، سعدی، خیام، شهاب‌الدین سهروردی، روز پزشک (ابن‌سینا) به احترام نجات دهندگان زندگی ما در دوران سخت همه گیری کرونا و ابوریحان بیرونی، مطالبی گذاشته شده است. برای درگذشت

محمود کیانوش، تولد توران میرهادی، یمینی شریف و احمد رضا احمدی نیز شعر و مطلب گذاشته شد. در ارتباط با روز جهانی کار داوطلبانه و روز جهانی کتاب و کپی‌رایت نیز مطالبی ارائه شده است.

بخش چهره‌های ادبیات کودک در بامداد سخنگو

در کانال بامداد سخنگو بخشی به چهره‌های ادبیات کودک اختصاص داده شده است. در این بخش پدیدآورنده‌ای معرفی و با صدای او یکی از آثارش در کانال گذاشته می‌شود. تا کنون مخاطبان بامداد کتابخانه‌ها با پدیدآورندگانی از جمله: محمد رضا شمس، گیتی صفرزاده، حدیث لزرغلامی، محمود برآبادی، ناصر یوسفی، فرهاد حسن زاده، پیام ابراهیمی، حمید رضا شاه آبادی، معصومه پورطاهریان، مهدی حجوانی، مریم محمدخانی، زهرا فرمانی، حمید اباذری، جمیله سنجر، فاطمه جمالی، هدی حدادی، معصومه نفیسی، افسانه شعبان نژاد، هوشنگ مرادی کرمانی، فرمهر منجری، آرمان آراین، جمشید خانیان، نازلی دهقانی، عباس جهانگیریان، مهدی رجبی، لاله جعفری، اعظم مهدوی، کیوان عبیدی آشتیانی، مصطفی رحماندوست، محسن هجری، احمد اکبرپور و آتوسا صالحی آشنا شده‌اند. لازم به ذکر است که از پدیدآورندگان بیشتری دعوت شده اما از سوی آن‌ها پذیرفته نشده است. از پدیدآورندگان ادبیات کودکان دعوت می‌شود آثار خود را در بامداد سخنگو با صدای خود به اشتراک بگذارند و پیام‌آور ادبیات در خانه‌ها باشند.

همراهان بامداد سخنگو

قصه‌گوها و مروجان کتابخوانی و ناشران حامی بامداد سخنگو از این قرارند:
زنده‌یاد رودابه کمالی و فرزندانش در یک مدرسه که در راه‌اندازی کانال بامداد سخنگو بسیار تأثیرگذار بودند و در چند ماه اول برای کانال کتاب می‌خواندند، مینا حدادی، یاسمن رومینا، سارا مرعشی نیا، نیکا کاظمیان، بهار اصفهانی، باران اصفهانی، شکوفه صمدی، لیلا کفاش زاده، سارا مرعشی نیا، اعظم قاسمی، حدیث لزرغلامی، گلچهر زنده، شهلا مسعودی‌فر، زهرا شیرازی، فرزانه جوینده، شیرین هاشمیان، مینو علیزاده، شکوه حاجی نصرالله، لیلا تاجیک، سارا امیری، مریم حیدری، حمزه خوشبخت، مریم علایی، شیرین اکسیری، نگار حامدی (کودک)، آذین اقلیدس، زویا اشرفی، شهناز جمشیدی، شرمین نادری، غزاله نصیری، جواد حسینی نژاد، فرزانه فداکار، فاطمه عادل نیا، مریم صالح نژاد، آیدا مدرسی، پریسا شجاعی، شهناز خلیلی، مرجان ریحانیا و:
انتشارات مبتکران کتاب‌های میچکا مدیر تولید محتوا حسام سبحانی طهرانی، انتشارات ماهک، انتشارات نردبان و....

رسانه‌های بامداد کتابخانه‌ها در فضای مجازی

در حال حاضر بامداد کتابخانه‌ها ۴ رسانه دارد که از سوی شکوه حاجی نصرالله، یاسمن رومینا، مریم حیدری، معصومه پورطاهریان و فاطمه چایکار پشتیبانی می‌شوند. این رسانه‌ها عبارت‌اند از:
کانال طرح بامداد کتابخانه‌ها

<https://t.me/bamdadketabkhaneha>

صفحه‌ی اینستاگرام بامداد کتابخانه‌ها

<http://instagram.com/bamdadketabkhaneha>

کانال بامداد سخنگو

<https://t.me/bamdadlib>

صفحه بامداد سخنگو در آپارات

<https://aparat.com/v/EbOP3>

بامداد سخنگو در روزهای بحران شکل گرفته است و بی‌آنکه از بحران سخن بگوید، تلاش می‌کند که به عبور آسان‌تر از روزهای سخت زندگی کمک کند و بحران را به فرصت تبدیل کند.

بامداد سخنگو دعوتی است برای با هم بودن، با قصه‌ها زندگی کردن و اتصال حلقه‌های از هم جدای خالقان و مخاطبان ادبیات کودکان.

با صدای خود... خیال خود... گوش جان خود... بامداد سخنگو را یاری و همراهی کنید.

